



## Aikuisten valtakunnalliset yhtenäiset kiireellisen hoidon perusteet



Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:19

## Aikuisten valtakunnalliset yhtenäiset kiireellisen hoidon perusteet

Sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN PDF: 978-952-00-5441-0

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

## Kuvailulehti

<b>Julkaisija</b>	Sosiaali- ja terveysministeriö	25.6.2020	
<b>Tekijät</b>	Lasse Ilkka, Viljami Lampilinna		
<b>Julkaisun nimi</b>	Aikuisten valtakunnalliset yhtenäiset kiireellisen hoidon perusteet		
<b>Julkaisusarjan nimi ja numero</b>	Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:19		
<b>ISBN PDF</b>	978-952-00-5441-0	<b>ISSN PDF</b>	1797-9854
<b>URN-osoite</b>	<a href="http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0">http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0</a>		
<b>Sivumäärä</b>	71	<b>Kieli</b>	suomi
<b>Asiasanat</b>	akuuttihoito, hoitotarve, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoito		
<b>Tiivistelmä</b>	<p>Kaikkien kiireellistä hoitoa tarvitsevien potilaiden ei tarvitse saada hoitoa välittömästi. Monet oireet ja vammat voidaan hoitaa seuraavana aamuna tai yhden, kahden päivän kuluessa. Päivystyshoidon tarpeessa olevat potilaat hoidetaan ensisijaisesti terveysasemien päiväpäivystyksessä, jos diagnostiikka ja hoito ei edellytä päivystyspoliklinikan käyttöä kiireellisyyden tai tarvittavien resurssien vuoksi. Yöaikana tulee hoitaa niitä potilaita, joiden hoitoa ei voida oireiden vaikeuden, sairauden pahentumisen tai oireiden vaikeutumisen vuoksi siirtää seuraavaan aamuun. Häätöpotilaat ja välitöntä diagnostiikkaa ja hoitoa tarvitsevat potilaat hoidetaan yhteistyössä ensihoitopalvelun kanssa. Kunkin potilasryhmän hoidossa ensisijaisena lähtökohtana on hoidon järjestäminen potilaan lääketieteellisen hoidon tarpeen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.</p> <p>Perusteet koskevat päivystyksellisen ja ei-päivystyksellisen hoidon rajapintaa. Päivystyshoidossa potilasturvallisuuteen liittyvät ongelmat korostuvat muuta terveydenhuoltoa enemmän. Vakavasti sairastuneet potilaat, joilla on peruselintoimintoja välittömästi uhkaava akuutti oire, vamma tai epäily siitä, tulee tunnistaa. Yksittäisiin oireisiin ja vammoihin perustuvat ohjeet ovat käytännön työtä helpottavia suosituksia. Päätös hoidon kiireellisyydestä tulee aina tehdä yksilöllisesti.</p>		
<b>Kustantaja</b>	Sosiaali- ja terveysministeriö		
<b>Julkaisun jakaja/ myynti</b>	Sähköinen versio: <a href="http://julkaisut.valtioneuvosto.fi">julkaisut.valtioneuvosto.fi</a> Julkaisumyynti: <a href="http://vnjulkaisumyynti.fi">vnjulkaisumyynti.fi</a>		

## Presentationsblad

<b>Utgivare</b>	Social- och hälsovårdsministeriet	25.6.2020
<b>Författare</b>	Lasse Ilkka, Viljami Lampilinna	
<b>Publikationens titel</b>	Nationella enhetliga grunder för brådskande vård för vuxna	
<b>Publikationsseriens namn och nummer</b>	Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:19	
<b>ISBN PDF</b>	978-952-00-5441-0	<b>ISSN PDF</b> 1797-9854
<b>URN-adress</b>	<a href="http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0">http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0</a>	
<b>Sidantal</b>	71	<b>Språk</b> finska
<b>Nyckelord</b>	akut vård, vårdbehov, primärvård, specialiserad sjukvård	
<b>Referat</b>	<p>Alla patienter som är i behov av brådskande vård behöver inte få omedelbar behandling. Många symtom och skador kan behandlas följande morgon eller inom ett par dagar. Patienter i behov av jourvård vårdas primärt på hälsocentralernas dagjour om diagnosen och vården inte förutsätter vård på jourpolikliniken på grund av brådskande fall eller de resurser som krävs. Under nattetid ska man sköta de patienter vars behandling inte kan skjutas upp till följande morgon på grund av att symtomen är svåra eller att sjukdomen eller symtomen förvärras. Patienter i akut behov av vård och patienter som behöver omedelbar diagnos och vård vårdas i samarbete med den prehospitala akutsjukvården. Den primära utgångspunkten för vården av varje patientgrupp är att vården ordnas på bästa möjliga sätt med tanke på patientens behov av medicinsk vård.</p> <p>Grunderna gäller gränssnittet mellan jourvård och icke-jourvård. Inom jourvården framhävs problemen kring patientsäkerheten oftare än inom den övriga hälso- och sjukvården. Allvarligt insjuknade patienter med akuta symtom, skador eller misstankar om sådana som hotar de grundläggande livsfunktionerna ska identifieras. Anvisningar som baserar sig på enskilda symtom och skador är rekommendationer som underlättar det praktiska arbetet. Beslut om hur brådskande vården är ska alltid fattas individuellt.</p>	
<b>Förläggare</b>	Social- och hälsovårdsministeriet	
<b>Distribution/ beställningar</b>	Sähköinen versio: <a href="http://julkaisut.valtioneuvosto.fi">julkaisut.valtioneuvosto.fi</a> Julkaisumyynti: <a href="http://vnjulkaisumyynti.fi">vnjulkaisumyynti.fi</a>	

## Description sheet

<b>Published by</b>	Ministry of Social Affairs and Health	25 June 2020	
<b>Authors</b>	Lasse Ilkka, Viljami Lampilinna		
<b>Title of publication</b>	Uniform national criteria for urgent care for adults		
<b>Series and publication number</b>	Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2020:19		
<b>ISBN PDF</b>	978-952-00-5441-0	<b>ISSN (PDF)</b>	1797-9854
<b>Website address (URN)</b>	<a href="http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0">http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5441-0</a>		
<b>Pages</b>	71	<b>Language</b>	Finnish
<b>Keywords</b>	acute care, need for care, primary health care, specialised medical care		
<p><b>Abstract</b></p> <p>All patients in need of urgent care do not need to receive such care immediately. Many symptoms and injuries can be treated in the following morning or within one or two days. Patients in need of emergency care are primarily treated in the day-time emergency care units of health centres, if the diagnostics and treatment do not require the use of emergency clinics due to the urgency of the case or resources that are needed. During night-time, care should be provided to patients whose treatment cannot be postponed until the following morning due to the gravity of the symptoms or the fact that the illness or symptoms may become more serious. Patients in emergency care and patients in need of immediate diagnostics and care are treated in cooperation with the emergency medical services. In the care of each patient group, the key priority is that the provision of care is organised in the best possible way with respect to the patient's need for medical care.</p> <p>The criteria are concerned with the interface between emergency and non-emergency care. In emergency care, problems associated with patient safety are even more prominent than in other healthcare. Persons who are seriously ill and who have or are suspected to have an acute symptom or injury that may pose an immediate threat to the basic vital functions must be identified. Instructions based on individual symptoms and injuries are recommendations intended to facilitate practical work. The decision on the urgency of care must always be made on a case-by-case basis.</p>			
<b>Publisher</b>	Ministry of Social Affairs and Health		
<b>Distributed by/ publication sales</b>	Online version: <a href="http://julkaisut.valtioneuvosto.fi">julkaisut.valtioneuvosto.fi</a> Publication sales: <a href="http://vnjulkaisumyynti.fi">vnjulkaisumyynti.fi</a>		





# Sisältö

<b>AIKUISTEN HTA-luokitustaulukko</b> .....	10
<b>A Yleiset ja epämääräiset</b> .....	10
Allergia/allerginen reaktio .....	10
Fysikaalisen tekijän haittavaikutus: Lämpö .....	11
Fysikaalisen tekijän haittavaikutus: Kylmä .....	11
Fysikaalisen tekijän haittavaikutus: Aurinko .....	12
Fysikaalisen tekijän haittavaikutus: Sähkö .....	12
Fysikaalisen tekijän haittavaikutus: Paine .....	13
Kemikaalialtistus .....	13
Myrkytys lääkkeistä tai muista kuin päihdeaineista .....	14
Äkillinen sekavuus .....	15
Syöpätaudit .....	15
Palliativinen/saattohoitopotilas .....	16
Toimenpiteen tai hoidon jälkeinen komplikaatio .....	17
Vammapotilas .....	18
Verenhennushoito .....	19
Vierasesine .....	20
<b>D Ruoansulatus</b> .....	21
Kasvovamma, hammastapaturma .....	21
Suun haava tai verenvuoto .....	22
Hammaskipu, turvotus .....	23
Leukakipu, alaleuan liikerajoitus .....	24
Hampaiden, proteesien, kojeiden lohkeamat/ rikkoutumat .....	24
Keltainen (ikteerinen) potilas .....	25
Närästys .....	26
Oksentelu .....	27
Ripuli ja ummetus .....	28
Vatsakipu .....	29
Verenvuoto peräsuolesta .....	30
<b>F Silmä</b> .....	31
Silmäoireet .....	31
<b>H Korva</b> .....	32
Korva- ja kuulo-oireet .....	32
<b>K Verenkierto</b> .....	33
Rintakipu .....	33
Raajaturvotus .....	34
Rytmihäiriö .....	34
Verenpaineen ongelmat, korkea verenpaine .....	35
Verenpaineen ongelmat, matala verenpaine .....	35

<b>L Tuki- ja liikuntaelimet</b> .....	36
Kyljen ja rintakehän kipu .....	36
Niska- ja hartiakipu .....	37
Raajojen vammat .....	38
Raajakipu ja muut raajaoireet .....	39
Selkäkipu .....	39
<b>N Hermosto</b> .....	40
Aivoverenkierron häiriön epäily .....	40
Huimaus tai pyörtyminen .....	41
Kasvojen kipu tai oire ilman edeltävää vammaa .....	42
Kouristelu .....	43
Muistinmenetys .....	44
Näköhäiriöt .....	44
Pään vamma .....	45
Päänsärky .....	46
Tajunnan häiriöt .....	47
<b>P Mielenterveys</b> .....	48
Ahdistuneisuus .....	48
Alkoholin ja päihteiden avokatkaisu ja vieroitusoireet .....	48
Elämänkriisi, masentuneisuus, unettomuus, väsymys .....	49
Intoksikaatio päihdeaineista .....	50
Itsetuhoisuus .....	50
Psykoottiset oireet .....	51
Sosiaalisten tilanteiden pelko .....	52
Traumaperäinen stressihäiriö .....	52
<b>R Hengityselimet</b> .....	53
Flunssa .....	53
Hengenahdistus .....	53
Influenssa epidemia-aikana .....	54
Nenän ja sivuonteloiden oireet .....	55
Nieluoireet ja kurkkukipu .....	56
Yskä .....	57
<b>S Iho</b> .....	58
Eläimen tai ihmisen purema .....	58
Haavat .....	59
Hyönteisten tai punkin purema ja pisto .....	60
Iho-oireet .....	61
Paiseet ja patit .....	62
Palovammat; .....	62
<b>T Aineenvaihdunta, umpieritys ja ravitseminen</b> .....	63
Diabetes .....	63
Matala verensokeri .....	63
Kuivuminen .....	64

<b>U Urologia</b> .....	65
Virtsausongelmat.....	65
<b>W Raskaus, synnytys ja perhesuunnittelu</b> .....	66
Raskaana olevan vatsakipu tai verenvuoto.....	66
Raskauspahoinvointi.....	66
<b>X/Y Naisen sukuelimet sisältäen rinnan /</b>	
<b>Miehen sukuelimet sisältäen rinnan</b> .....	67
Sukuelinten kipu tai oire.....	67
Sukupuolitaudit.....	68
<b>Z Sosiaaliset ongelmat</b> .....	69
Pahoinpitely.....	69
Raiskaus.....	70
Kriisit, esim. perheenjäsenen/läheisen menehtyminen.....	70
Sosiaaliturvaan liittyvät asiat.....	71
Yksin asuminen (kotona pärjääminen).....	71

# AIKUISTEN HTA-luokitustaulukko

## A Yleiset ja epämääräiset

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Allergia/allerginen reaktio</b></p> <p>Anafylaktinen reaktio, ei hereillä, yleistila romahtanut; Voimakas hengenahdistus, ei jaksa puhua lauseita; Äänen muodostamisen vaikeus; Kurkunpään turvotus, käheys, vinkuva hengitys, yskänpuuskat; Turvotus kaulalla tai suun alueella; Tiedossa oleva voimakas allergia, aiemmin sairastettu anafylaktinen reaktio; Käyttäneet adrenaliinia;</p>	<p>Turvotus kasvoilla; Tykyttely/ rytmihäiriötuntemus; Pahoinvointi / oksentelu; Äkillinen ihoreaktio, vaikea kutina, laaja-alainen rakkulointi; Laaja ihoreaktio, allergialääkettä kokeiltu → ei apua; Silmäluomien vaikea turvotus; Hengenahdistus;</p>	<p>Laajat iho-oireet/ ihottuma; Kuumotus, punoitus, pistely; Silmäluomien vaikea turvotus; Paikallinen tai lievempi ihoreaktio, urtikaria / nokkosrokko, allergialääkettä kokeiltu → ei apua;</p>	<p>Lievä kutina, rakkulointi, paikallinen ihoreaktio/ turvotus; Ihoreaktio, allergialääkettä kokeiltu → ei apua; Silmien vetistys/ rähiminen; Ohimenevät ja uusiutuvat oireet (yt hyvä); Allergialääkkeiden reseptien uusiminen, entisten lääkkeiden teho riittämätön; Silmäluomien lievä turvotus;</p>	<p>Epäily työpöytätyövälineistä; Vesimaha; Ohimenevät ja uusiutuvat oireet, joista ei haittaa (yt hyvä);</p>	<p>Allergialääkkeiden reseptien uusiminen (Omakanta), entisten lääkkeiden teho riittämätön;</p>	<p>Onko kyseessä äkillinen reaktio vai pitkään ajan oireilu? Oireiden kesto ja eteneminen? Hengittäkö normaalisti? Miten potilas puhuu? Kuuluuko ylimääräisiä äämiä hengittäessä? Onko nielun turvotusta tai puutumista suun alueella? ; Yleistilä? Aiemmin samanaista? Muut oireet? (hottuma, kutina) ; Allergiat, perussairaudet?; Adrenaliini/ allergialääkkeen käyttö? Tietääkö mistä reaktio johtuu? (uudet lääkkeet/ ruoka/ampiaisien tai hyönteisen pistoksia?; Onko kuumetta?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Fysiikaalisen tekijän haittavaikutus:</b> Lämpö</p> <p><b>HUOM! Ks. Myös Palovammat (S lho)</b></p>	<p>Yli kämmenen kokoinen vamma (&gt;1 % haavanhoitoa vaativat); Kasvojen/kämmenien alueen palovammat; Jalkapohja;</p>	<p>Yli kämmenen kokoinen vamma (&gt;1 % haavanhoitoa vaativat); Kasvojen/kämmenien alueen palovammat; Jalkapohja;</p>	<p>Vanha palovamma, joka tarvitsee haavanhoitoa;</p>		<p>Lievät palovammat;</p>	<p>Ikä; Miten altistunut; Oireet/vaiva; Perussairaudet/lääkitys/allergiat; Mikä kohta vammautunut; Vanman laajuus ja syvyys; Kivun voimakkuus (VAS-asteikko); EA-toimenpiteet; Palokaasuvamman mahdollisuus; Mustiääntö: Kämmen 1 %, pää 9 %, yläraaja 9 %, ylävartalo 36 %, alaraaja 18 %;</p>
<p><b>Fysiikaalisen tekijän haittavaikutus:</b> Kylmä</p>	<p>Kylmettyminen, ydinlämpö 33–35 C; Tunto/lämpö/ihon väri ei ole palautunut tunnissa; Rakkuloita; Laaja paleltumavamma (esim. iso osa raajasta);</p>	<p>Lievä paikallinen paleltumavamma;</p>			<p>Plenet ja lievät paleltumavammat → kotihoito-ohjeet; Paleltumavammoissa hidas lämmitys, älä hiero;</p>	<p>Ikä; Miten altistunut; Oireet/vaiva; Perussairaudet/lääkitys/allergiat; Mikä kohta vammautunut; Vanman laajuus ja syvyys; Kivun voimakkuus (VAS-asteikko); EA-toimenpiteet; Altistusaika; Potilaan lämpötila; Paleltumisen sijainti/laatu/syvyys; Yleisvointi;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Fysikaalisen tekijän haittavaikutus:</b> Aurinko</p> <p><b>HUOM! Ks. Myös Palovammat (S lho)</b></p>	Heikko yleisvointi; Voimakkaat yleisoireet;				Päänsärky, ärtymys, pahoinvointi, huijaus; Ohjeista siirtymään viileään paikkaan, lepäämään ja nauttimaan nestettä; Tarvittaessa kipulääkettä;	Ikä; Miten altistunut; Oireet/vaiva; Perussairaudet/lääkitys/allergiat; Mikä kohta vammautunut; Vamman laajuus ja syvyys; Kivun voimakkuus (VAS-asteikko); EA-toimenpiteet;
<p><b>Fysikaalisen tekijän haittavaikutus:</b> Sähkö</p> <p><b>HUOM! Ks. Myös Palovammat (S lho)</b></p>	Palovammat; Kaikki sähkötapaturmat vaikka pottilas olisi oireeton;					Ikä; Miten altistunut; Oireet/vaiva; Perussairaudet/lääkitys/allergiat; Mikä kohta vammautunut; Vamman laajuus ja syvyys; Kivun voimakkuus (VAS-asteikko); EA-toimenpiteet; Milloin tapahtunut (oireita voi ilmetä usean vuorokauden jälkeenkin);

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Fysiikaalisen tekijän haittavaikutus: Paine</b> Laitesukelluksen jälkeen ilmenevät näköhäiriöt ja halvausoireet;	Laitesukelluksen jälkeen ilmenevät dekompressio- oireet: Raajan tai raajojen kihelmöinti, ihon pistely, epämääräiset (isojen) nivelten kivut, ihon marmorointi (huom. alentunut yleistila jos sepsis taustalla) ja väsymys;	Laitesukelluksen jälkeen ilmenevät dekompressio- oireet: Raajan tai raajojen kihelmöinti, ihon pistely, epämääräiset (isojen) nivelten kivut, ihon marmorointi (huom. alentunut yleistila jos sepsis taustalla) ja väsymys;	Lentämiseen liittyy korvakipu, oireet jatkuvat >10vrk;		Lentämiseen liittyy tavanomainen korvakipu;	Sukellusnammeesi; Sukellusparin vointi; Onko mahdollinen sukellustietokone tulossa potilaan mukana päivystykseen; Ikä; Miten altistunut; Oireet/vaiva; Perussairaudet/lääkitys/ allergiat; Mikä kohta vammautunut; Vamman laajuus ja syvyys; Kivun voimakkuus (VAS-asteikko); EA-toimenpiteet;
<b>Kemikaalialtistus</b> Silmävammat; Laajat kemialliset palovammat; Ahtaunut hengitystie; Kouristaa; Sokki; Kasvojen turvotus; Rytmihäiriö; Korkean riskin kemikaali; Kontaminoitunut potilas;	Kemialliset palovammat (Myrkytystietokeskus);				Lievä kipu/oire (Myrkytystietokeskus);	

<p><b>Hätätilanne – 112</b></p>	<p><b>Hoidetaan päivystyksenä</b></p>	<p><b>Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä</b></p>	<p><b>Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa</b></p>	<p><b>Kiireetön ajanvaraus</b></p>	<p><b>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</b></p>	<p><b>Selvittä</b></p>
<p><b>Myrkytys lääkkeitä tai muista kuin päihdeaineista</b></p>	<p>Tajuton tai tajunnanmenetys taustalla; Yleistilan romahdus; Kouristaa tai muita vakavia yleisoireita; Hypoglykemian vaara; Sekamyrkytys; Suun kautta nautitut kemikaaliset aineet; Sekavuus, levottomuus; Vaarallinen määrä lääkkeitä tai myrkyä; Itsemurhaikeinen; Vakavia somaattisia tai psyykkisiä oireita; Naloxonin tai Flumatseniinin tarve;</p>	<p>Epäselvä tilanne; Epämääräiset oireet; Uusiutumisen uhka;</p>	<p>Lääkkeiden käytön hallitsemattomuus;</p>	<p>Ei vakavia oireita; Ei vaarallisia aineita tai määriä (konsultaatio?); Lievä kotilääkkeiden väärinannostelu;</p>	<p>Ikä; Perussairaudet/Lääkitys/ Allergiat; Yleistila; Myrkytyksen aiheuttaja/määrä; Nauttimisen ajankohta; Vahinko vai tahallinen; Onko saanut lääkkeitä? Myrkytystietokeskus!; HUOM! lastensuojelu/ sosiaalihuolto ilmoitus;</p>	



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Äkillinen sekavuus</b></p> <p>Akuutti sekavuus, johon liittyy perustoimintojen häiriö tai jokin neurologinen oire; Unelaisuus tai sekavuus keuhkosairautta sairastavalla; Matala verensokeri; Ohi mennyt tajunnan menety; Keskushermoston infektioepäily (esim. niskajäykkyyks, iho-oireita, päänsärky); Trauma (pään vamma, sekavuus kehittynyt viiveellään); Myrkytys/yllännosepäily; Potilas ei suostu hoitoon (virika-avun tarve); Väkivallan uhka; Itsetuhoisuus; Alkoholidelirium-epäily;</p>	<p>Äkillisesti alkanut muistihäiriö ilman neurologisia tai verenkiertohäiriön oireita; Immunosuppressio (infektioriski); Hematologinen sairaus; Akutisoitunut psyk. sairaus/Psykoosi; Sekavuus, johon liittyy infektio;</p>	<p>Sekavuus ilman neurologisia oireita ja hemodynaamikka normaali; Ulkomaanmatka taustalla; Lääkemuutoksista johtuva sekavuus;</p>	<p>Kroonisen kivun paheneminen; Sekavuustila helpottanut, tarve lisäselvityksille;</p>	<p>Pitkäaikainen sekavuus; Pitkään jatkunut oireilu;</p>	<p>Hoirokodissa asuvan henkilön sekavuudesta lääkärin konsultaatio (mikäli ei ole infektio-oireita tai peruselintoimintojen häiriötä, jolloin vältetään turhia siirtoja päivystykseen); <a href="https://www.kaypahoito.fi/hoi50106">https://www.kaypahoito.fi/hoi50106</a> (silmä ja nuha-oireet, kotilääkitys);</p>	<p>Pääasiallinen oire/vaiva? Mitä muita oireita: hengenahdistus, kipua, kaatuminen taustalla? Kuinka nopeasti oirekuva kehittynyt? Onko vastaavaa oiretta ollut aiemmin? Ikä, perussairaudet ja lääkitys? Uusia lääkityksiä? Monilääkitys? Selviytykö normaaleista päivittäisistä toiminnoista? Asuko yksin vai palveluyksikössä? Infektioeräkö? Tajunnan tason muutoksia? Mielialaongelmia tai ahdistuneisuutta? Aloitettavia tekijöitä, päihitteitä tai vammaa? Fyysinen, psyykinen, unen puute?;</p>
<p><b>Syöpätaudit</b></p> <p>Kuume, yleistilan lasku, aktiivihoidot menossa;</p>	<p>Kuume, yleistilan lasku, aktiivihoidot menossa, pystyy hakeutumaan itse hoitoon; Riittämätön kipulääkitys;</p>	<p>Kotona ilmeneet sivuvaikutukset syöpähoidoista, yt hyvä tai kohtalainen (ensisijaisesti yhteys hoitavaan yksikköön);</p>	<p>Riittämätön kivunhoito (ei akuuttisti muuttunut kipu);</p>	<p>Työkyvyn arviot syöpäpotilailla;</p>	<p>Tarve osastohoitoon saattohoitopotilailla (soita kotihoito-osastolle); Riittämätön kipulääkitys;</p>	<p>Hoitosuunnitelma? Hoitoahto?</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Palliatiivinen/ saattohoitopotilas</b> Hallitsematon kipu; Verensyöksy; Tajuttomuus (palliatiivisen potilaan kohdalla); Äkillinen sekavuus (taustalla infektio? aivotapahtuma?);	Kipu lisääntynyt äkillisesti → tarvittavan kipulääkkeen ohjeistus, peruskivulääkityksen nosto; Virtsaumpi; Irronnut katetri/kanyyli/dreeni; Tajuttomuus (palliatiivisen potilaan kohdalla); Äkillinen sekavuus (taustalla infektio? aivotapahtuma?);	Kipu lisääntynyt äkillisesti → tarvittavan kipulääkkeen ohjeistus, peruskivulääkityksen nosto; Virtsaumpi; Irronnut katetri/kanyyli/dreeni; Tajuttomuus (palliatiivisen potilaan kohdalla); Äkillinen sekavuus (taustalla infektio? aivotapahtuma?);	Muissa tapauksissa palliatiivinen poliklinikka tai kotisairaala hoitaa seuraavana arkipäivänä, ilmoitus jompaankumpaan yksikköön;			Perussairaudet? Allergiat? Ikä? Onko palliatiivisen poliklinikan potilas/ lupapaikkalainen? (tällöin potilaalla on hoitosuunnitelma PALHOI-lehdellä);

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Toimenpiteen tai hoidon jälkeinen komplikaatio</b></p> <p>Väitännien henkeä pelastavien toimenpiteiden tarve; Vakava peruselintoiminnan tai tajunnan tason häiriö; Sydänleikkauksen jälkeinen lämpöily ja hengenhädistys (esim. PPS-epäily); Yleistila romahtanut; Hengitysvaikeus; Rintakipu; Verenvuoto, etenkin nielu-toimenpiteiden jälkeen; Vakavat leikkauksen jälkeiset komplikaatiot; Sietämätön kipu, joka ei hallinnassa;</p>	<p>Tonsillektomian jälkivuoto; Nenäleikkauksen jälkeiset nenäverenvuodot; Koronaariongin tms. jälkeiset vuoto-ongelmat; Tahdistimenlaiton jälkeiset ongelmat; Äkillisesti alkanut toimenpiteen jälkeinen oire; Silmäkipu ja näkö huonontunut (&lt;2 vko leikattu silmä); Nivel-lääkeinjektioiden jälkeiset ongelmat;</p>	<p>Oirekuva, johon ei liity peruselintoiminnan häiriötä tai muita riskioireita; KNK-leikkauksen jälkeiset infektiot (kuumeen nousu/märkäisyys ad 2vko leikkauksen jälkeen); Plastiikkakirurgisen haavan komplikaatiot; Tekonivelinfektiot; Verisuonikirurgisen leikkaushaavan komplikaatiot; Operoidun vamman postoperatiiviset ongelmat; Postpunktionaaliset päänsärky &gt;3vrk; Pinnallisesti auennut vuotoava/tulehtunut leikkaushaava (&lt;2vko); Seroomapunktiot, hyväkuntoinen potilas; Lääkeinjektioiden jälkeiset ongelmat (kipulääkkeestä ei apua!);</p>	<p>Ei välttöntä hoitoa vaativa oire, yt hyvä; Leikkauksen jälkeiset lievät &lt;2vko komplikaatiot; Pinnallinen auennut leikkaushaava, ei vuotoa tai tulehdusta;</p>		<p>Lääkeinjektioiden jälkeiset ongelmat (kipulääkitys);</p>	<p>Pääasiallinen oire/vamma?; Milloin oireet alkanut?; Mihin toimenpiteeseen oire/komplikaatio liittyy?; Milloin toimenpide tehty?; Onko ollut yhteydessä leikkauksen/toimenpiteen suorittaneeseen yksikköön?; Vastaavaa oiretta aiemmin?; Onko oiretta hoidettu kotona?; Millainen Yleisvointi?; Perussairaudet ja lääkitys?; Allergiat?; Iäkät;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksensä	Hoidetaan päivystyksensä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Vammapotilas</b></p> <p>Suurienerginen/monivamma; Välitön avuntarve; Peruselintoimintojen tai tajunnantason häiriö; Yleistilan romahdus; Neurologinen oire; Murtuma, jossa virheasento tai avomurtuma; Kemikaalivaurio; tuore oireinen pään vamma (tajunnantaso, muistiaukko tai neurologinen oire); Pudonnut vähintään 3 metriä; Ajoneuvon nopeus ollut vähintään 60km/h, vaikka olisi oireeton; Epäily sairaskohtauksesta onnettomuuden aiheuttajana; Palokaasujen hengittäminen;</p>	<p>Pään alueen vammat; Epäily murtumasta; Lisääntyvä päänsärky; Vammat jossa turvotusta; Epäselvät tapahtumatiedot; Ohimennyt tajuttomuus; Tapaturman jälkeinen vatsa- tai rintakehän alueen kipu ja vakaa hemodynamiaikka; Pinnallinen terävä vamma joka vaatii ompelua; Trauman jälkeinen verivirtsaisuus; Pieni vammaenergia ja vakaa hemodynamiaikka; Kävelevä kyväkuntoinen kolaripotilas (vammojen tarkistus); Pahoitpitely; Kommootiopotilas; Hammas irti (ja talessa); Kasvovamma ja näköhuonontunut; Tylpän tapaturman jälkeinen kipu rinnassa/ kyljessä/vatsassa, yt hyvä;</p>	<p>Aikaisempi (&lt;1vko) kolari, jonka jälkeen lievään tutkimaton ja diagnosoimaton niska/hartia särky; Pienet ruijeet ja lieväoireiset vammat; &gt;24h vanhat vammat; Pieni vammaenergia, liittämisoire ja vakaa hemodynamiaikka; Vanhuspotilaan toistuvat kaatumiset;</p>	<p>Tukittu kolaripotilas, lievä vamma (ei merkkejä uhkaavasta tilanteesta, ei vaadi hoitoa), vaiva jatkuu; Trauman jälkeen pitkäkestoinen (2&gt;vko) päänsärky ilman oksentelua; Venähdys, ei murtumaepäilyä (sairasloman tarvitsijat); Koulu- ja työtaturma, sairasloman tarvitsijat; Matalaenerginen vamma ja vammasta &gt;3vrk aikaa, kipu ainoa oire; Tarve tarkistukseen vakuutuksen vuoksi, jos potilas on oireeton; Kaatumisen jälkeen muutos toimintakyvyssä;</p>	<p>Työtä tai arjessa selviytymistä haittaavat vammojen jälkioireet;</p>	<p>Selvitä vakuutusyhtiö ja miten tapaturmailmoitus tehdään; Venähdys, ei murtumaepäilyä (sairasloman tarvitsijat);</p>	<p>Mitä on tapahtunut? (esim. vammamekanismi, vauhti, putoamiskorkeus, millainen ajoneuvo, mitkä turvavälineet käytössä, onko esim kypäri rikkoutunut); Millaisia oireita/vammoja?; Tapahtuma-aika ja -paikka; Ikä ja perussairaudet, allergiat; Onko vielä vaaraa?; Mahdollinen itsemurhayritys?; Mahdollisten kanssamatkustajien tilanne; Yleiskunto ennen tapaturmaa ja sen jälkeen? Onnistuuko itsenäinen liikkuminen? Onko tarvetta apuvälineille?; Päihteiden vaikutus; Onko ensihoito arvioitunut tapaturmapaikalla; Millainen yleisvointi?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Verenohennushoito</b></p> <p>Voimakas vatsakipu; Yleistytilan romahdus; Verenvuoto ei tyrehdy; Pään vamman jälkeen tajunnantason lasku tai neurologinen oire;</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä</p> <p>Mustat ulosteet; Tihkuva verenvuoto, joka ei tyrehdy;</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä</p> <p>Laajat itseksseen ilmaantuneet mustelmat (kämmen kokoiset);</p>	<p>Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa</p>	<p>Kiireetön ajanvaraus</p> <p>Toistuvat lievät nenäverenvuodot, jatkuvasti pieniä mustelmia;</p>	<p>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</p> <p>Lääke jäänyt ottamatta (ei yleensä korvata yksittäistä annosta. Oteetaan seuraava annos normaalisti. Kts lääkekohtainen ohje lääketietokannasta); INR ei ole hoitoalueella eikä potilaalla ole verenvuotoa (aluekohtaisesti, lääkärin konsultaatio?); Potilas tulossa toimenpiteeseen ja epäselvyys verenohennushoidon kanssa. Toimenpideyksikön ohjeiden mukainen toiminta. Onko potilastietojärjestelmään kirjattu ohjeistus. Yleiset ohjeet terveysportti, lääkärin tietokanta <sup>***</sup>varfarini hoito <sup>***</sup>;</p>	<p>Selvitä</p> <p>Ikä; Perussairaudet; Mikä lääke kyseessä; Milloin lääkitys aloitettu; Mikä on lääkkeen käyttötarkoitus; Minkälaisia ongelmia lääke aiheuttaa;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Vierasesine</b></p> <p>Hengitystie, hengitysvaikeus; Ruokatorvessa, nielemisvaikeuksia; Peruselintoiminnan häiriö; Henkeä uhkaava verenvuoto; Sokki; Lävistävä silmävamma; Nielestä paristo aiheuttaa ilmatie-esteen; Terävä, syövyttävä tai tukkiva vierasesine keuhkoissa tai ruokatorvessa;</p>	<p>Hengitystie; Ruokatorvi; Sietämättömät kivut; Niellyt useamman magneetin; Merkittävä vamma mekanismi; Pinnalliset vierasesineet (lasinsirut, koukut yms.); Paristo juutunut nenään/ruokatorveen; Kipu kaulan korkeudella, nielemisvaikeus tai kuolaaminen ja epäily vierasesineestä</p>	<p>Rektum; Vagina; Virtsarakko; Korva; Nenä; Silmän sidekalvon punoitus; Epäselvät tapahtumatiedot; (harkinnan mukaan, Esim. ruoto, ei hengitysvaikeutta, yt hyvä); Paikallinen tulehdusreaktio;</p>	<p>Oire kestänyt yli 24h; lhossa kiinni olleen vierasesineen (esim tikku, ongenikoukku vedetty kotona pois) mahdollinen tetanus-rokote tai antibiootti;</p>		<p>Pleni, vaaraton vatsalaukkuun joutunut vierasesine (kulkeutuu normaalisti läpi ongelmitta); Paikallinen tulehdusreaktio;</p>	<p>Millainen vierasesine? Missä? Milloin on tapahtunut? Minkälaisia oireita? Miten/miksi vierasesine päätynyt elimistöön (itsensä vahingoittaminen, psykootisuus)? Yleisvointi; Epäily myrkyllisen vierasesineen nielemisestä (Myrkytystietokeskus); Perussairaudet; Verenohennuslääkitys; Rokotussuoja? Tarvittaessa Tetanus (voidaan hoitaa 1–3vrk sisällä);</p>

## D Ruoansulatus

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksensä	Hoidetaan päivystyksensä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Kasvovamma, hammastapaturma</b></p> <p>Laaia vamma kasvojen, ja leukojen ja kaulan alueella;            Monivammat;            Peruselintoimintojen vakava häiriö tai epäily sellaisen kehittymisestä, tajunnan tason häiriö;            Tapaturma, jonka yhteydessä verenvuoto;            Voimakas kipu, kouristaa;            Väkivallan uhka, perheväkivalta;            Tuore pahoinpity;</p>	<p>Kasvomurtuma epäily;            Hammas tai hampaan terästä isohko pala irronnut ja tallella;            Hammastapaturmat, joiden hoitaminen vasta aamulla huonontaa hampaan ennustetta;            esim. hammas siirtynyt tai poissa kuopastaan ja /tai hampaiden yhteenpureminen ei onnistu;            Tapaturma, jonka yhteydessä suun avausrajoitus alle 2 sormen leveyttä etuhampaiden välissä;            Verenvuototaipumus (antikoagulanttia käyttävät, hemofilia potilaat);            Amnesia (muistaukko);            Päihtynyt potilas;            Pahoinvointi, poikkeava väsymys;            Ei mahdollisuutta kotiseuraantaan;</p>	<p>Pahoinpitelyvammojen arviointi;            Laajasti lohjennut tai paikaltaan siirtynyt hammasvamma;</p>	<p>Pahoinpitelyn jälkeisten oireiden arvio ja hoito, kun ei akuuttia muutosta voimissa;</p>	<p>Ensiapuohjeet oireisiin;            Poliisi hoitaa tapauksen tutkimisen, terveydenhuollossa tehdään vammojen arvio ja annetaan asianmukainen hoito;            Yhteys sosiaalipäivystykseen kriisin hoitoa varten;            Lastensuojeluun yhteys jos lapsia tilanteessa;            Vanhusten suojeluilmoitus sosiaalipäivystykseen;</p>	<p>Mitä on tapahtunut?            Onko tilanne jo ohi vai onko edelleen väkivallan uhkaa?            Onko ollut lapsia mukana tilanteessa?            Uhrin oireet:            tajunnan taso, tajuttomuus, muistaukko, orientaatio, neurologiset löydökset;            Tapaturmassa vammautuneen alueen lokalisatio?            Potilaan ikä;            Alaleuan liikkuvuus rajoittunut?            Hampaan eivät mene yhteen / eivät tunnu omilta;            Onko hampaista irronnut, millaisia vammoja hampaiston alueella?            Onko hammas tai hampaan terästä irronnut isohko pala tallella kosteana?;</p>	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Suun haava tai verenvuoto</b></p> <p>Voimakas jatkuva verenvuoto; Tapaturman tai toimenpiteen seurauksena tai spontaani, ei tyrehdy vuotokohtaa painamalla;</p>	<p>Kasvovamman yhteydessä vuoto; Hammas tapaturma, vuoto ei tyrehdy; Rikkoontunut kiinteä oikomiskoje, joka pistää, eikä vuotoa saa helpotettua kompressiolla; Verenvuoto ja yleissairaus tai lääkitys, joka vaikuttaa hyytymiseen; Hampaanpoiston jälkeinen verenvuoto, joka ei 2 tunnissa tyrehdy annetuilla kotihoito-ohjeilla;</p>	<p>Postoperatiivinen vuoto, tyrehtyy painamalla, mutta jatkuu kompressin poiston jälkeen;</p>	<p>Proteesien tai irrotettavien oikomiskojeiden aiheuttamat lievät vuodot, vuoto lakkaa painamalla vuotokohtaa;</p>			<p>Vuodon määrä? Onko vuoto alkanut äkillisesti ilman erityistä syytä? Aikaisemmin vastaavaa? Suussa tehty toimenpide? Milloin tehty? Perussairaudet ja lääkitys, esim. antikoagulantit? Onko tapaturma? Hankaako proteesi tai oikomiskoje? Selittämätön haava, ei toimenpidettä tai tapaturmaa, onko spontaani vuoto? Onko suussa vuotava patti (suusyöpäepäily), kuinka kauan ollut? Pystyykö potilas syömään?;</p>



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Hammaskipu, turvotus</b></p> <p>Voimakas turvotus ja voimakas punoitus, jossa mukana nielemisvaikeus, suun avausrajoitus (alle kaksi sormenleveyttä) hengitysvaikeus, hengitys salpautumassa, korkea kuume; Suuri syketajuus, sairauden tunne ja poikkeava huimaus tai väsymys tai tajunnan tason muutokset; Nielemis- ja hengitysvaikeudet;</p>	<p>Voimakas kipu, ei reagoi kivun lievitykseen; Lisääntynyt turvotus, punoitus ja kipu, rajoittunut suun avautuminen, alle 2 sormen leveyttä; etuhampaiden väli; Suuren infektorisikin potilaat; Infektiokomplikaatioille altistava yleissairaus tai lääkitys; Nielemis- ja hengitysvaikeudet; Hammaskipu ja kuume &gt;38,0 C;</p>	<p>Paikallinen turvotus, lievä punoitus; Kova kipu, johon särkyväike auttaa; Vihloinen kylmälle tai kuumalle; Hampaan tai paikan lohkeama; Normaali suun avautuminen etuhampaiden väli yli 3 sormen leveyttä; Proteesien tai irrotettavien oikomiskojeiden rikkoutumat ja ongelmat; Ei infektiokomplikaatioille altistavia yleissairauksia tai lääkityksiä; Rikkoontunut kiinteä oikomiskoje, joka pistää, eikä tilannetta saa helpotettua esim. purukumilla pehmustamalla;</p>	<p>Lievä kipu, johon särkyväike auttaa; Vihloinen kylmälle tai kuumalle; Hampaan tai paikan lohkeama; Normaali suun avautuminen etuhampaiden väli yli 3 sormen leveyttä; Proteesien tai irrotettavien oikomiskojeiden rikkoutumat ja ongelmat; Ei infektiokomplikaatioille altistavia yleissairauksia tai lääkityksiä;</p>			<p>Kivun sijainti ja voimakkuus; Hengitysvaikeuksia turvotuksen takia; Mitä muita oireita potilaalla on ja milloin alkaneet; Selvittä suun ja sen lähialueiden turvotusta: Koko, kovuus, lokalisaatio; Avautuuko suu normaalisti?; Kauanko oireiden kehittyminen on kestänyt?; Oireiden (kivun) luonne, kesto (sekunteja, minutteja, tunteja...); Onko oire pahentunut ja millä aika välillä?; Yleistilassa ilmenevät muutokset; Aikaisemmin vastaavaa? Kipulääkitys?, Onko lääke ja annostus ollut riittävä?; Onko tapaturma? (Irronnut hammas tallella?); Onko tapaturma, tuore vai vanha; Perussairaudet, kuten diabetes, elinsiirto, kortisonihoito; kortisonihoito;</p>

	Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Leukakipu, alaleuan liikerajoitus</b>	Kuume, turvotus, nielemisvaikeus ja mukana hengitysvaikeus;	Leukaluksaatio, suun voimakas liikerajoitus (alle 2 sormen leveyttä); Suu ei aukea tai ei mene kiinni; Kipulääkkeille reagoimaton voimakas kipu ja lisääntyvä turvotusta tai nielemisvaikeutta;	Suun voimakas liikerajoitus (alle 2 sormen leveyttä), mutta ei turvotusta tai nielemisvaikeutta; Kipulääkkeillä osittain hallittava voimakas kipu;	Leukakipu ja leukanivelkipu, johon särkyvä lääke auttaa; Kivulias naksuva leukanivel; Ei turvotusta;	Leuan liikerajoitus, joka ei aiheuta kipua tai toiminnallista häiriötä;	Leukanivelen sijoiltaanmenon spontaani reponoituminen ei vaadi päivystyksellistä hoitoa; Tarvittaessa kipulääke ja ohjaa olemaan virka-aikana yhteydessä omaan hammaslääkäriin;	Oireen kesto?; Pystyykö avaamaan tai sulkemaan suun?; Devioiko leuan kärki?; Onko ollut tapaturmassa?; Muita oireita?; Onko ollut aikaisemmin vastaavia oireita?; Haukottelu, vamma tms. voi aiheuttaa leukanivelen sijoiltaanmenon tai välilevyn dislokaation; Kipu: kts. hammaskipu, turvotus välilehti;
<b>Hampaiden, proteesien, koirien lohkeamat/ rikkoutumat</b>		Hammashohkeama, jossa seuraavia oireita: Turvotus, nielemisvaikeus, kuume; Hammashohkeama, jossa kova kipu, ja särkyvä lääke ei auta;	Suuri, ulkonäköisesti häiritsevä lohkeama etuhampaassa; Hammashohkeama, jossa mukana suun avausrajoitus; Ko. hammasta juurihoidetaan; Rikkoutunut kiinteä oikomiskoje, joka pistää, eikä tilannetta saa helpotettua esim. purukumilla tai oikomishallalla pehmustamalla;	Lohkeama ja rikkouma, jossa lievä kipu, särkyvä lääke auttaa; Viholminen kylmälle tai kuumalle; Hampaan tai paikan lohkeama; Proteesien tai oikomiskojeiden ongelmat, esim. kiinteä oikomiskoje osittain irti;	Hampaan tai koirien lohkeama, joka ei aiheuta kipua tai toiminnallista häiriötä;	Onko lohjenneessa hampaassa oireita?; Onko lohkeama näkyvän alueen hampaassa?; Onko väliaikainen täyte irronnut tai ko. hampaan juurihoito käynnissä?; Onko oikomiskoje irroitettava tai kiinteä?; Mikä ongelma?; Millainen proteesi on rikkoutunut? On painohaavoja ja/tai hankauksia ja niistä selkeitä oireita?;	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<b>Keittainen (ikteerinen) potilas</b> Yleistilan lasku, tajunnan tason lasku; Septinen taudinkuva (vatsakipu, kuume, yleistilan lasku);	Vatsakipu; Kuume; Akuutti kivuton ikterus ja yleistila hyvä;		Syy tiedossa, kroonisen maksasairauden paheneminen;			Mitä oireita potilaalla on? Onko vatsakipua? Kuume? Milloin oireet ovat alkaneet? ; Sukupuolittaudin mahdollisuus? Suonensisäiset huumeet, muutoin lääkkeiden neulojen käyttöä (uusi tatuointi)? Alkoholin käyttö? ; Ulkomaan matkat? Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä? Mikä sai nyt ottamaan yhteyttä? Perussairaudet (erityisesti hepatiitit, HIV, sappi/haima/maksasairaudet); Lääkitys; Yleistila?;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Närästys</b> Epäily sydänperäisestä kivusta ja välittömiä hoitotoimenpiteitä vaativa tilanne (voimakas kipu, voimakas verenpaineen lasku tms.)	Sepelvaltimoperäiseen rintakipuun viittaavia yleisöireita (ks. <b>Rintakipu</b> ) tai sepelvaltimokohtaukselle altistavia riskitekijöitä; Poikkeuksellisen voimakas närästys ja/tai epäily sappiperäisestä vaivasta;	Käytännyt asianmukaista lääkitystä (happosääläjääläkitys, suje pois sydänperäiset oireet), refluksi oireet jatkuvat;	Tyypillinen refluxitauti eli hapanta mahansisältöä nousee suuhun, oireet pahenevat ruokailun jälkeen tai makuuennossa/eteenpäin kumartuessa oireita; Todettu refluxitauti, hankalat oireet ja riittämätön kotiääkitys;	Närästys raskaan aterian jälkeen tai makuuennossa, ei muita oireita;	Perussairudet ja lääkitys; Millaisia oireita ja milloin alkaneet; Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä? Onko kuumetta, yleisvoimitt? Onko muita oireita? Hengenahdistusta? Alentunut rasiuksensieto? Laihtumista? Ihon väri (harmaa, kalpea, keltainen); Vaikuttaako asennon muutokset tai ruokailu; Vatsan alueen toimenpiteitä? Onko vastaavanlaisia oireita ollut aiemmin? <b>HUOM!</b> Sulje pois sydänperäiset syyt aina kun närästys/ylävatsakipu;	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Oksentelu</b></p> <p>Vakava peruselintönnön tai tajuntaantasonhäiriö; Poikkeuksellisen kivulias; Verioksentelu (myös mustat kahvisumpipimaliset oksennukset); Septinen/peritoniitti; Verioksentelu;</p>	<p>Reilu kuivuman epäily/merkit tai vakava yleistilan lasku; Kova vatsakipu; Kuumu &gt; 38,0 C; Sydänpotilaat, vanhukset, insuliiniidiabeetikot, Addison-potilaat; Epäily tuoreesta diabeteksestä; Aiemmin diagnosoitun vatsavaivan pahenemisvaihe (sappi, maksa, haima, keltaisuus); Raskaana olevan vatsatauti, yleistila heikentynyt; Nielemisvaikeus, kun neste tai ruoka tulee saman tien ylös;</p>	<p>Oksennuksessa toistuvia veriviiruja; Epäily kuivumasta; Ohi mennyt verioksentelu; Voimakas raskauspahoinvointi ja oksentelu; Ulkomaanmatka; Nielemisvaikeus, ruoka tarttuu kiinni ruokatorveen, oire tullut vähitellen, nyt jatkuvana;</p>	<p>Pitkittynyt pahoinvointi ja oksentelu; Nielemisvaikeus, ruoka tarttuu ajoittain kiinni ruokatorveen; Oksennuksessa veriviiruja ja yt hyvä; Raskaana olevan vatsatauti, yleistila hyvä;</p>	<p>Pitkittynyt pahoinvointi ja (ajoittainen) oksentelu, yleistila hyvä;</p>	<p>Tavallinen gastroenteriitti: lepo, nesteiden nauttaminen (sokeri-suolajauhe juomaan), kevyet ruoat kun mahdollista; Lievä, jos oksennus oireita alle 5x päivässä, helpottamassa;</p>	<p>Perussairaudet ja lääkitys? Allergiat? Ikä? Milloin oireet alkaneet? Onko pahentunut ja millä aikavälillä? Oksennuskertojen määrä? Millaista oksennuserite on? Kahvisumppia? Verta? Jos oksennuksen mukana verta, kuinka paljon? Onko kirkasta vai tummaa? Onko muita oireita (esim. kuumu, yleisvointi, ripulointi, vatsakipu, suolen toimimattomuutta, tukosepäily)? Pysyykö nesteet sisällä? Millaisia nesteitä juonnut? Helppotaako oireet oksentamisen jälkeen? Onko lähipiirissä samoja oireita? Ulkomaanmatkat? Iv-nesteytyksen tarve/tukipyynnö ensihoidolle?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Ripuli ja ummetus</b></p> <p>Rajuoireinen ripuli, vatsakipu ja kuume &gt;38,0 C; Rajuoireinen veriripuli ; Mustat ulosteet+yleistilan lasku ; Poikkeuksellisen kivulias; Vakava peruselintöiminnön tai tajunnantason häiriö; Diabeetikon ripuli ja kuivuma;</p>	<p>Rajuoireinen ripuli; Veriripuli tai mustat ulosteet; Ummetus,jossa fekaalinen oksentelu; Kuume &gt;38,0 C; Reilun kuivuman epäily; Septinen taudinkuva; Elinsiirtopotilaan tai immuuni-suppressiopotilaan raju ripuli/Diabetespotilaan ripuli, jossa kuivuma mahdollinen ; Sydänpotilaat vanhuksset, Addison-potilaat, raskaana olevat lievemmlätkin oireilla;</p>	<p>Rajuoireinen ripuli; Tumat/punertavat ulosteet; Leikatun mahan okklusioepäily; Ummetus ja oksentelu/pahoinvointi; Diabeetikon ripuli, ei viitetä ketoasidoosista ; Tulehduksellinen suolistotaudin paheneminen; Raskaana olevan vatsatauti, muutoksia yleisvoimissa; Toiminta-/hoito-ongelmat suoliavanteen kanssa; Sairaslomaa tarvitseva gastroenteriitti;</p>	<p>Tummat/punertavat ulosteet; Verta ulosteessa (niukasti), perustauti tiedossa; Ulosteet muuttuneet tummiksi, yt hyvä; Ummetus (reseptivapaat ummetustuotteet kokeiltu); Tulehduksellinen suolistotaudin paheneminen, jos ei yleistilanlaskua ja kotona lääkitys pahenemisjaksoihin; Pitkäaikaispotilaan ummetus/suolentoiminta vaikeus; Ulkomaaumatka taustalla; Raskaana olevan vatsatauti, yt hyvä; Leikattu maha, okklusioepäily, lievät oireet;</p>	<p>Pitkittynyt invalidisoiva ripuli; Pitkittynyt ripuli ja laihtuminen; Pitkittynyt ripuli, yleistila hyvä; Toistuva tai ajoittainen ummetus uutena oireena; Ummetus toistuvasti; Veriviirut ulosteessa tai pyyhkiessä</p>	<p>Ummetus, johon ei liity vatsakipua; Ummetus leikkaamattomassa mahassa, yleisvointi hyvä; Lievä ripulointi, oireita alle 5x päivässä, helpottamassa; Yleistila hyvä, ei oksentele, kuumeeton; Tavallinen gastroenteriitti: lepo, nesteiden nauttiminen (sokeri-suolajauhe juomaan), kevyet ruoat kun mahdollista; Sairaslomaa tarvitseva gastroenteriitti; Aikuisten ripulin itsehoito-ohje: terveysylä.fi;</p>	<p>Perussairaudet? Lääkitys? Allergiat? Ikkä?; Milloin oireet alkaneet? Pahentunut ja millaisella aikavälillä?; Kuinka rajut oireet, ripulikertojen määrä? ; Onko ripuli löysää/vetistä/veristä? ; Jos ripulin/ulosteen mukana verta, onko tummaa vai kirkasta?; Onko kuumetta, yleisvointi?; Onko muita oireita (esim. oksentelu, vatsakipu, suolen toimimattomuutta, tukosepäily?); Onko äkillistä painon menetystä?; Onko lähipiirissä samoja oireita?; Onko käytänyt itsehoitovalmistetta?; Ulkomaaumatkoja lähiainkoina?; Missä työskentelee? (HUOM! Ravintola-ala);</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Vatsakipu</b></p> <p>Sietämätön vatsakipu ; Vakava peruselintoiminnan tai tajumattoman häiriö; Perttoniitti; Kova vatsakipu ja huimausta/kalpeus; Tapatuturman jälkeinen kova vatsakipu; Leikkauksen jälkeinen kova vatsakipu ja/tai kuupe; Repivä nopeasti etenevä vatsa (tai selkä, rintakehän alueen) kipu; Pulsoiva ylivatsan resistenssi tai tiedossa oleva aneurysma; Diabeetikon epäselvät ylivatsakivut ja heikotus/pahoinvointi; Mahdollinen sydänperäinen oire;</p>	<p>Peruselintoiminnan häiriö, yleisistä alentunut; &gt;4h jatkuneet kovat kivut (ei pysty kävelemään) ja/tai kipu ei mene ohi kipulääkityksellä; Kuume &gt;38,0 C; Kalpea tai keltainen; Repivä vatsakipu, yleisistä voi olla hyvä; Mahdollinen sydänperäinen oire; Tapatuturman jälkeinen kipu ; Vanhuspotilaan vatsakipu; Okluusioepäily; Kureutunut tai erittäin kivullias tyrä; Leikkauksen jälkiongelmat (alle 2 viikkoa); Tulehduksellisen suolistosairauden paheneminen ja kuume ja/tai yleistilan lasku; Peritoneaalialalyysi-potilaan vatsakipu; HAE-, porfyria- tai Addison-potilaan vatsakipu; Epäily gynekologisesta syystä esim kohtuontelon ulkopuolisesta raskaudesta, munasarjan tai -johtimen kiertymisestä (Ks. <b>Sukupuolinten oire tai kipu</b>)</p>	<p>Tulehduksellisen suolistosairauden paheneminen ja kuume; Kivullias tyrä; Leikkauksen jälkiongelmat (alle 2 viikkoa); Kuumeinen lääkkeille reagoimaton/toistuva sappikipu; Mahdollinen umpilisäkkeen tulehdus; Pankreatiittiepäily ilman liittämisoireita;</p>	<p>Ajottain toistuva vatsakipu ja lämpöily; Oire kestänyt &gt;24h; Tulehduksellisen suolistosairauden paheneminen, ei kuumetta; Pitkittynyt (alle viikko) uusi vatsakipu, ei rintatutunemusta ja näärästystä; Lievä (ylä)vatsakipu (kts myös Rintatutunemus ja Näärästys);</p>	<p>Uusi tyrä, kivuton; Pitkittynyt vatsakipuoire, johon liittyy laihtumista tai vatsan turpoamista (aika 2 viikon sisällä); Pitkittynyt tai ajoittain toistuva vatsakipu, syy epäselvä; Aiemmin diagnosoitu vatsavaiva, yt hyvä;</p>	<p>Lievä vatsakipu. Ei leikkattu maha eikä tiedossa olevia perussairauksia; Pitkittyneet vatsakivut; Aiemmin hyväntilaatukseksi tulkittu vatsakipu tyyppillisin oirein; Ilmavaivat;</p>	<p>Perussairaudet ja lääkytys? Allergiat? Ika? Yleistila? Milloin kipu alkanut? Nopeasti/hitaasti? Missä kipu tuntuu: ylävatsa/alavatsa? Kivun luonne? Muita oireita? (esim selkäkkipu, hartiapiistos, tännäkipu, kuume); Liittyykö kipu ruokailuun? Muita pahentavia tekijöitä? Kivun voimakkuus (VAS-asteikko)? Onko aiemmin ollut vastaavaa? Onko tehty vatsan alueen leikkauksia? Vatsantoiminta ja virtsaaminen? Onko näärästystä/turvotusta vatsalla; Onko laihtumista? Fertiili-ikäisellä naisella raskauden mahdollisuus? Kuukautiset? Gynekologiset vuodot?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Verenvuoto peräsuolesta</b></p> <p>Yleistilan romahdus; Tajumantason lasku; Septinen taudinkuva; Tapaturman jälkeinen verripuli ja kova kipu; Hypovoleemisen shokin oireet;</p>	<p>Runsaasti verta ulosteessa (esim. hytymää), mutta yleistila hyvä; Kuivuma epäily; Kova kipu; Korkea kuume; Sydänpotilaat, vanhukset, insuliini-diabeetikot, Addison-potilaat, raskaana olevat lievemmilläkin taudinkuvalla; Hengenahdistus, takykardia;</p>	<p>Runsaas peräpukamavuoto Peräpukama vuotoon liittyy kova kipu;</p>	<p>Tummat ulosteet, yleistila hyvä;</p>	<p>Veriiruja ulosteessa tai pyyhkiessä; Pikittynyt väiva (vähäinen vuoto);</p>	<p><a href="https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dltk00058">https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dltk00058</a></p>	<p>Milloin vuoto on alkanut? ; Onko veri tummaa vai kirkasta? Onko vuoto jatkuva? Kuinka paljon vuotoa? Onko tilanne pahentunut? Millä aikavälillä? Onko kuumetta? Onko muita oireita? Perussairaudet; Onko käytössä verenohennuslääke? Yleistila? Onko matkustanut ulkomalla?;</p>



# F Silmä

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Silmäoireet</b>  <b>HUOM! ks. Myös Näköhäiriöt (N Hermosto)</b></p> <p>Molempien silmien näkökentästä on hävinnyt oikea tai vasen puoli (homonyymii hemianopia);</p>	<p>Silmäluomet turvonneet umpeen ja kuume, laskenut yleistila tai näkee kahtena;          Äkillisesti huonontunut näöntarkkuus tai ilmaantunut näkökenttäpuutos yhdessä tai molemmissa silmissä;          Toisen silmän näkökyvyn (lähes) täydellisestä häviämisestä on alle 4 tuntia;          Äkillisesti kehittyneet kaksoiskuvat;          Tyypä vamma, iso energia (pallo, maila, nyrkki, kaatunut), oireinen potilas;          Pieni terävä vamma (kynsi, oksa, kirjanreuna) ja oireita;          Terävä vamma ja/tai epäily, että silmä puhki;          Ilotullevammat, räjähdävammat;          Kemikaalivammat (huuhtelu puoli tuntia tapahtumapaikalla, jonka jälkeen ohjaus päivytykseen);          Toisen silmän sietämätön kipu, valonarkuus ja näön heikentyminen (akuutti sulkuksimagnetaatio);</p>	<p>Valonarka tai särkevä punainen silmä;          Voimakkaasti tai pitkittyneesti rähimvä silmä, johon liittyy valonarkuutta tai särkyä, näöntarkkuus on heikentynyt tai potilas käyttää piilolinssejä;          Roska silmässä, joka ei lähde kotikonstein;          Silmäluomien punoitus ja turvotus, jos oireet ovat hankalat tai luomilla/kasvojen iholla rakkuloita; Silmäluomet turvonneet umpeen;</p>	<p>Kutiseva silmä, johon itsehoitolaäkkeet eivät auta;          Silmät hiekkaisen tuntuiset ja vetistelevät pitkittyneesti;          Kaksoiskuvat hitaasti kehittyneinä;          Näkökentässä näkyy valonvälähdyksiä ja tummia pisteitä/lankoja;          Silmä rähimii, ei muita oireita;</p>	<p>Silmäluomen patti pitkittyneesti;          Vähitellen huonontunut näöntarkkuus;</p>	<p>Spontaani verenpurkauma silmässä ilman ulkoista tekijää/vammaa;          Lievästi rähimvä silmä esim. flunssaan liittyy: Silmän puhdistus ja seuranta kotona;          Allergiaoireisiin liittyvän kutisevan silmän, punaisten ja turvonneiden silmäluomien itsehoito itsehoitolaäkkein (antihistamiini p.o., silmätipat);          Silmät hiekkaisen tuntuiset ja vetistelevät;          Itsehoito kostuttavien silmätipoin;          Tyypä vamma, pieni energia, oireeton potilas; Seuranta kotona;</p>	<p>Allergiat? Atopia?          Kesto?          Pään alueen muut vammat (pään alueen vammoissa huomioitava, että muiden päänalueen vammojen diagnoosi ja tarvittava hoito menee usein kiireellisyydessä silmävammojen edelle);</p>

## H Korva

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Korva- ja kuulooireet</b></p>	<p>Märkävuoto korvasta ja sekavuus; Voimakas korvakipu ja näkyvä turvotus korvan takana; Voimakas korvakipu ja kiertävä huimaus; Ihon tai ruston rikkova haava korvassa; Rakkuoiva, tarkkarajainen ihottuma korvan ympäristössä; Nappiparisto korvakäytävässä. Huom! kuulokojeen korvakappaleessa ei ole paristoa; Äkillinen kiertohuimaus + sekavuus tai puoliöireet;</p>	<p>Äkillinen, voimakas korvakipu; Äkillinen kuulonmenetyk; Korvavuoto, verinen, kirkas tai märkäinen; Paineen aiheuttama tärykalvoperforaatio; Äkillinen meluvamma eli akustinen trauma; Korvan vierasesineet, paitsi patterit; Voimakas kiertohuimaus ilman kipua tai sekavuutta; Korvalehden turvotus ja kuumotus;</p>	<p>Kuluksen kuukauden aikana tehtyjen korvavaleikkauksen jälkeiset ongelmat: Yhteys leikkaukseen yksikköön;</p>	<p>Korvan tukkoisuus; Tinnitus tai korvan humina, myös äkillisesti alkanut; Pitkään jatkunut korvakipu; Ajoittainen korvakipu; Ajoittainen kiertohuimaus;</p>		<p>Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/vaihtoehto? Milloin oire on alkanut? Millainen on potilaan yleisvointi? Onko vastaavaa oiretta ollut aikaisemmin? Miten potilas on hoitanut oirettaan kotona? Perussairaudet ja lääkit? Allergiat? Potilaan ikä;</p>

## K Verenkierto

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Rintakipu</b></p> <p>Uusi äkillinen kova rintakipu, joka voi tuntua puristuksena, painon tunteena, närästykseenä; Sätelykipu käsivarsiin, kaulalle, selkään; Diabeetikolla tai vanhuspotilaalla epätyypillinen kipuoire, yleinen huonovointisuus, hengenahdistus; Repivä rintakipu, joka tuntuu myös vatsassa tai selässä; Rintakiputuntumus ja hengenahdistus, hikiisuus, pahoinvointi tai heikotus; Tajuttomuus (hetkellisenkin) kivun yhteydessä; Rintakipu, johon liittyy rytmihäiriötuntemuksia; Vamman jälkeinen kova kipu ja hengenahdistus; Leporintakipu sepelvaltimotautipotilaalla;</p>	<p>Uusi rintakipuoire lievänäkin, joka jatkuu tai toistuu herkästi; Uusi kipuoire, joka toistuu vähäisessäkin rasituksessa; Rintakehän vammaan liittyvä jatkuva kipu; Aiemmin vain rasituksessa tunnut kipu ilmenee nyt levossa; Yskä / hengitystieinfektio ja rintakipu; Kuume ja uusi rintakipuoire;</p>	<p>Rasitukseen liittyvä levossa ohimenevä rintakipu; Ohimennyt rasitusrintakipu kevyessä rasituksessa sepelvaltimotautia sairastavalla potilaalla;</p>		<p>Ohimennyt rasitusrintakipu kovassa rasituksessa sepelvaltimotautia sairastavalla potilaalla (jos toistuu tai kevyessä rasituksessa 1–3vrk)</p>	<p>Ohimennyt lyhytkestoinen rintapistos aiemmin terveellä, nyt oireeton ja vointi hyvä; Palpottava rintakipu tietyssä kohtaa rintakehällä muutoin hyväkuntoisella; Ohimennyt, ei toistuva rasitusrintakipu sepelvaltimotautipotilaalla (tarvittaessa ajanvaraus, jos kipujen esiintyminen aiemmasta lisääntynyt);</p>	<p>Millainen kipu on (puristava, laaja-alainen, pistävä, vannemainen?); Miten kipu alkoi (levossa, rasitus, kova ponnistelu?); Missä kipu tuntuu?; Sätelleeko kipu jonnekin (kaula, käsivarret, selkä, vatsa?); Hengitysvaikeus; Muut yleisoireet (pahoinvointi, heikotus, huimaus); Vaikuttaako hengitys kipuun?; Vaikuttaako asento kipuun?; Tuntuuko kipu rintakehää paineltaessa?; Vaikuttaako rasitus kipuun?; Näkykö iholla poikkeavaa?; Onko tapahtunut vammoja?; Onko käytössä nitroja, auttaako ne?; Perussairaudet ja allergiat; Mielialoireet/ ahdistuneisuus?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Raajaturvotus</b>	Alaraajaturvotus ja hengenhädistys levossa tai pienessä rasituksessa;	Äkillisesti alkanut turvotus ja kova kipu tai muu voimakas yleisoire (esim. kuume);	Toispuoleinen turvotus ilman ulkopuolista syytä (esim. trauma), ei hengenhädistystä eikä muita yleisoireita; Moleminpuolinen alaraajaturvotus ja rasitushengenhädistys (ei lepo-oireita);	Moleminpuolinen alaraajaturvotus ilman hengenhädistystä;	Hoidossa oleva sydämen vajaatoiminta, johon on jo olemassa diureettihoido: Diureettiammoksen väliaikainen nosto ja nesterajoitus;	Onko turvotus tois- vai moleminpuolinen; Onko raajassa samanaikaisesti kipua tai ihon värimuutosta?; Onko hengenhädistystä levossa tai kevyessä rasituksessa (esim. kävellessä?); Onko kuumetta? Muutos painossa (moleminpuolisen alaraajaturvotuksen yhteydessä?;
<b>Rytmihäiriö</b>	Poikkeava syke tai rytmihäiriötunne, johon liittyy rintakipu, hengenhädistys, heikotus, huimaus, pyörtäminen tai muu selkeää yleistilan lasku-;	Poikkeavan nopea syke levossa (yli 120) ; Aiemmasta poikkeava epätasainen ja nopea syke (jos vähäoireinen, voi tulla seuraavana aamuna); Poikkeavan hidas syke alle 40 (jos vähäoireinen, voi tulla seuraavana aamuna); Rytmihäiriötahdistin iskenyt ja potilaalla oireita;	Kestoltaan epäselvä epätasainen syke oireettomalla potilaalla; Jos rytmihäiriötahdistin iskenyt kertaalleen mutta vointi normaali, voi potilas ottaa yhteyttä omaan tahdistinyksikköön arkena;	Ajoittaiset ”muljahdukset”, muuten oireettomalla; Hyvääkuntoisen potilaan ohimennyt yksittäinen rytmihäiriötuntemus;	Mikäli rytmihäiriötunne liittyy selkeään altistavaan tekijään (krappi, väsymys) ja yleisvointi on hyvä, voi tilannetta seurata kotona;	Jatkuva vai kohtauksellinen vai yksittäisiä muljahduksia? Milloin alkoi? Liittykö rasitukseen? Onko uusi oire? Pyörtäminen tai huimaus? Rintakiput?

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Verenpaineen ongelmat, korkea verenpaine</b></p> <p>Korkea kuume ja syke sekä kohonnut verenpaine: Hypertensiivisen kriisin epäily (oireita: verenpaine on yleensä yli 180–200 mmHg ja diastolinen yli 120–130 mmHg, potilaalla on päänsärkyä, näköhäiriöitä, pahoinvointia, hengenahdistusta tai rintakipua tai huimausta voimakkaana);</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä</p> <p>Heikentynyt yleistila; Voimakas huimaus; Raskaana oleva ja korkea verenpaine (HUOM ylävatsakipu, näköhäiriöitä, turvotusta);</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä</p> <p>Verenpaine on yli 180–200/110, ei viitettyä hypertensiivisestä kriisistä, ei yleisoireita. Puhelinlontaktissa lääkityksen tarkistus ja tarv. annosnotot. Hoitoon 1–3 vrk:n sisällä.</p>	<p>Kiireetön ajanvaraus</p> <p>Omamittauksin jatkuvasti koholla oleva verenpaine (yli 135/85) ilman muita oireita;</p>	<p>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</p> <p>Verenpaineen ja sykkeen mittaus. Kirjaaminen ylös. Jos vointi on hyvä ja verenpaine alle vakavien lukemien 4 vuorokauden ajan seuranta aamuin illoin.; Lääkärin tuella lääkityksen muutos suoraan, jos ei muita oireita.; Jos lääkitys, käytäkö säännöllisesti?; Lakritsi- ja salmiakkituotteiden sekä alkoholin välttäminen;</p>	<p>Selvitä</p> <p>Mikä on verenpainetaso?; Mikä sai nyt soittamaan?; Mikä on syke?; Miksi verenpaineessa on nyt muutos?; Muita oireita (päänsärky, rintakipu, yleistilan lasku, kuume, hengenahdistus, huimaus); Suorituskyky (jaksako kävellä normaalisti?); Perussairaudet, lääkitys?</p>	
<p><b>Verenpaineen ongelmat, matala verenpaine</b></p> <p>Nopeasti heikentynyt yleistila; Kuume, jonka yhteydessä matala verenpaine (alle 100/70) yhdessä korkean sykkeen kanssa (yli 90) viittaavat verenmyrkytykseen; Hengenahdistus ja matala verenpaine;</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä</p> <p>Heikentynyt yleistila, ei pysy pystyssä; Voimakas huimaus;</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä</p> <p>Matala verenpaine ja ylösnoustaessa huimausta sekä kaatuiluunanneesia tai rytmihäiriöt tunnetta; Lääkäreä konsultoiden puhelimitse lääkitysmuutos;</p>	<p>Kiireetön ajanvaraus</p> <p>Matala verenpaine ja ylösnoustaessa huimausta, ei muita oireita;</p>	<p>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</p> <p>Lääkärin konsultaation perusteella lääkemuutoksia jos verenpainelääkitys käytössä; Runsampi nesteiden nauttiminen ja suolan käyttö nostavat verenpainetta; Matala verenpaine terveellä ja oireettomalla henkilöllä aiheuttaa aika ajoin huimausta, mutta on muuten hyödyllistä, sillä se laskee sydän- ja verisuoni- sairauksien riskiä;</p>	<p>Selvitä</p> <p>Onko muita oireita?; Mitä verenpaine on ollut?; Lääkitys, erityisesti verenpainelääkitys; Onko tehty hoitotoimenpiteitä tai lääkemuutoksia viimeisen 2 kuukauden aikana?;</p>	

## L Tuki- ja liikuntaelimet

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Kyljen ja rintakehän kipu</b></p> <p>Peruselintoiminnon tai tajumantason häiriö; Terävä/ävistävä rintakehän vamma; Rintakehän alueen vamma ja korkeaeenerginen vammamekanismi; Rintakehävamma ja hengenahdistus; Sietämätön kipu; Epäily spontaanista tai vamman aiheuttamasta ilmarinnasta (hengenahdistus, terävä rintakipu joka säteilee hartiaan, yskänärsytys); Epäily ruokatorven repeämästä (rintalastan kipu, oksentelu, vatsakipu); Epäily sydäninfarktista (ks. <b>Rintakipu</b>); Epäily ruokatorven repeämästä (kipua edeltänyt oksentelu);</p>	<p>Tylpän tapaturman jälkeinen kipu rinnassa/ kyljessä; Trauma ja hengenahdistus; Kova kylkikipu; Sisäänhengittäessä rintakipu; Sappikohtaus tai munuais-/virtsatiekiivi kohtausepäily;</p>	<p>Tylpän, ei korkeaeenerginen tapaturman aiheuttama rintakehän/kyljen kipu; Kaatuminen, sattunut jo pari päivää sitten, kylkikipu ennallaan tai pahenee; Epäselvä kylkikipu/pistos uutena oireena;</p>	<p>Matalaeenerginen vammamekanismi ja vammasta yli 3 vrk alkaa, kipu ainoa oire; Epäselvä kylkikipu/pistos pidempään jatkuneena vaivana;</p>	<p>Rintakehän pitkänytynyt tai ajoittain tuntuva palpoituva kipu;</p>	<p>Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/vaiva? Onko taustalla trauma? Millainen? Vammamekanismi? Onko päällepäin näkyviä vammoja? Milloin oire alkanut? Millaista kipu on? (esim. terävää, pistävää, puristavaa); Onko kipu jatkuva vai muuttuuko hengityksen tai asennon vaihtamisen mukaan? Onko hengenahdistusta tai hengitysvaikeutta? Millainen on potilaan yleisvointi? Miten potilas on hoitanut oireitaan kotona? Korkeaeenerginen tapaturma katso myös Vammapotilas;</p>	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Niska- ja hartiakipu</b> Epäily hermo- tai verisuonitapahtumasta; Niska-/hartiakipu ja peruselintoiminnanhäiriö (HT yli 20, syke yli 100, SpO2 alle 92 %); Ahtaantunut hengitystie, hengitysvajaus, shokki;	Yläraajaan säteilevä kova kipu; Edeltävä tapaturma; Niskajäykkyys, korkea kuume (>38,0 C), meningismi, petekkiat ym. iho-oireet; Raajan motorinen puutosoire;	Toimintakykyä alentava paikallinen kipu; Äkillinen kova niskakipu;		Vanhan niskavaivan paheneminen;		Mitä oireita potilaalla on? Vanma? Milloin oireet ovat alkaneet? Kauanko oireiden kehittyminen on kestänyt? Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä? Aikaisemmin vastaavaa? Mikä sai nyt hakeutumaan hoitoon? Esiintyykö kipu levossa - liikkeessä? Raskaus alle 12 viikkoa (kohdunulkoisen raskauden mahdollisuus)? Hijattainen vatsan alueen leikkaus? Yleistila?

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Raajojen vammat</b></p> <p>Avomurtuma tai huomattava ihovaurio;                      Hetkuva murtuma;                      Lonkan luksaatio;                      Virheasento;                      Sietämätön kipu;                      Tuumantason lasku;                      Henkeä uhkaava verenvuoto;</p>	<p>Ei pysty varaamaan alaraajaan tai ei pysty käyttämään yläraajaa; Tapaturman jälkeen kivulias lonkka, vaikka ei raajan virheasentoa;                      Kipsattu raaja jossa turvotusta ja kipua;</p>	<p>Lukkopolvi;                      Polvi- tai nilkkavamma, mutta voi varata eikä virheasentoa;                      Yläraajan vamma jonka jälkeen raajaa pystyy käyttämään lähes normaalisti;                      Usean päivän vanha lievä vamma, ilman toiminnallista häiriötä;                      Vaurioitunut kipsi;</p>	<p>Raajan/nivelen raskauskiput tai pahentunut nivelrikkokipu; Olkanivelen tai patellaluksaatiom habituaali, itsestään reponoituva sijoittaan meno (operaatioharkinta);</p>	<p>Revähdykset/nyrjähdykset voi ohjata 4:n K:n hoidon (kylmä + kompressi + kohotus + kipulääke). Päivystystalo lihasrevähdyksien ja suolenveto: <a href="https://www.terveyskyla.fi/paivystystalo/paivystykseen/itsehoito-ohjeet/">https://www.terveyskyla.fi/paivystystalo/paivystykseen/itsehoito-ohjeet/</a> lihasrevähdyksien ja suolenveto;</p>	<p>Mitä ja milloin on tapahtunut? ;                      Miten vamma on tullut (vammamekanismit ja -energia)? kts. korkea energinen vamma;                      Missä kehonosassa? Onko virheasentoja? Tunto- tai väri muutokset raajassa? Pystyykö varaamaan jalalle?;                      Onko viitteitä merkittävästä verenvuodosta?;                      Ihon kalpeus ja hikisyys?;                      Mitä potilas tekee tai ei pysty tekemään? (Seisoo, istuu tuetta/tuettuna, makaa);                      Kivun voimakkuus (VAS-kipujana)?;                      Huomioi alentunut kivun aistimus mm. diabeetikoilla ja alkoholistilla;                      Raajavammoissa huomioitava raajan koko, yläraajassa vammat eivät ole niin merkittäviä potilaan peruselintoimintojen kannalta, kuin esim. reiden alueen vammat (verenpuotoriski jne);                      Yleistila?;</p>	



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Raajakipu ja muut raajaoireet</b>	Raajan/nivelen huomattavat ja laajat tulehdusoireet (kipu, punoitus, kuumotus, turvotus); Toispuoleinen turvotus ilman infektio-oireita (liike, lämpö, tunto kunnossa, epäily laskimotukoksesta); Alaraajojen molemminpuolinen turvotus, johon liittyy lisääntyvää hengenahdistusta; Raajaan säteilevä sietämätön kipu, katso myös selkäkipu;	Raajan/nivelen huomattavat ja laajat tulehdusoireet (kipu, punoitus, kuumotus, turvotus); Toispuoleinen turvotus ilman infektio-oireita (liike, lämpö, tunto kunnossa, epäily laskimotukoksesta); Alaraajojen molemminpuolinen turvotus, johon liittyy lisääntyvää hengenahdistusta; Raajaan säteilevä sietämätön kipu, katso myös selkäkipu;	Alaraajojen molemmin puoleinen turvotus, jos ei hengenahdistusta eikä rintakipua; Tuoreet, monen nivelen oireet, diagnostiset selvittelyt; Reunapotiilat, joiden oireet pahentuneet ja nivelturvotukset lisääntyneet; Uusi säärhaava (jos muuten oireeton); Yläraajojen molemmin puoleinen lievä puutumisoire ilman muita oireita (niskahartiaperäinen oire);	Ajoittain toistuva tai krooninen toispuoleinen turvotus; Raajan/nivelen rasituskipu tai pahentunut nivelrikkokipu; Niveloireet, joihin ei liity nivelturvotusta tai toiminnan rajoitusta; Nivelrikkooireet, joihin ei liity nivelturvotusta, ja jotka on aiemmin tutkittu; Lymfakierron heikkoudesta johtuva raajan turvotus esim. syöpäpotilaalla;	TULES-säryt ilman traumaa, mikäli kipua ei ole invalidisoivaa tai on hoidettavissa lyhytaikaisesti käsikauppavalmistella <a href="https://www.terveyskyla.fi/paivystystalo/paivystykseseen/">https://www.terveyskyla.fi/paivystystalo/paivystykseseen/</a> <a href="#">itsehoito-ohjeet/alaraajan-kipu</a> ;	Minkälaisia oireita on: kipu, tunto, lämpö, väri?; Milloin oireet ovat alkaneet, äkillisesti vai ajan kuluessa?; Onko ollut aikaisemmin vastaavaa?; Kauanko oireiden kehittyminen on kestänyt?; Toimiko raaja normaalisti? Motorikka?; Onko turvotus toisessa alaraajassa vai molemmissa?; Onko leposärkyä?; Yleistilä? Perussairaudet? Lääkitys?;
<b>Selkäkipu</b>	Selkävamma, putoaminen, isku; Nopeasti etenevät neurologiset puutosoireet; Repivä nopeasti etenevä selkä- tai vatsakipu; Sietämätön äkillinen tai paheneva selkäkipu;	Liittyy vamma, virtsaumpi tai ulosteen pidätyksyyttömyys; Sietämätön kipu; Puutumiset, voimien alenema ja toispuoleisesti alaraajaan säteilevät kiputilat (halvausoireisilla huomioi aivoinfarktin mahdollisuus); Kuumee; Liittyy vatsakipuun tai virtsavaivoihin;	Kipulääkkeillä kurissa pysyvä selkäkipu ilman voimantuutos-, virtsaamis- tai ulostamisongelmia (lievä puutuminen on hyväksyttävä); Lieväoireinen selkäkipu ilman hermojuurioireita; Krooninen kipu ilman uusia oireita; Sairausloman jatkaminen;	Pitkittyneen selkäkipun selvitykset; Lausuntoasiat ja työkykyarvio;	Kivun sijainti ja voimakkuus; Halvausoireet, virtsaamis- tai ulostamisongelmia?; Milloin oireet ovat alkaneet? Vamma?; Mitä potilas tekee? (Seiso, istuu tuetta/ tuettuna, makaaa); Kauanko oireiden kehittyminen on kestänyt?; Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä?; Aikaisemmin vastaavaa?; Kipulääkitys?; Mikä sai nyt ottamaan yhteyttä?; Yleistilä?;	Kivun sijainti ja voimakkuus; Halvausoireet, virtsaamis- tai ulostamisongelmia?; Milloin oireet ovat alkaneet? Vamma?; Mitä potilas tekee? (Seiso, istuu tuetta/ tuettuna, makaaa); Kauanko oireiden kehittyminen on kestänyt?; Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä?; Aikaisemmin vastaavaa?; Kipulääkitys?; Mikä sai nyt ottamaan yhteyttä?; Yleistilä?;

## N Hermosto

	Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Aivoverenkierron häiriön epäily</b>	Suupielen nopeasti kehittynyt roikkuminen; Toispuoleinen raajan heikkous tai puutuminen; Nopeasti kehittynyt puheen häiriö; Toistuva kaatuminen; Ei löydä sanoja; Näköhäiriö (ei tyypillinen migreeniaura); Myös ohimennyt aivoverenkiertohäiriö (epäily TIA-kohtauksesta) hoidetaan päivystyksellisesti;	Ohimennyt aivoverenkiertohäiriö (epäily TIA-kohtauksesta);		Epäily aivoverenkiertohäiriöstä (myös TIA-tyyppinen kohtaus) yli 2 viikkoa sitten;			Oireenkuva? Onko tyypillisiä halvausoireita? Milloin oireet alkaneet? Onko vastaavia oireita ollut aiemmin? Potilaan perussairaudet ja lääkkeet; Verenhemmuslääkitys? Potilaan aikaisempi toimintakyky/omatoimisuus/laitshoito? Liuotuskanditaatin paino;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Huimaus tai pyörtyminen</b></p> <p>Äkillisesti alkanut huimaus, jota on edeltänyt voimakas päänsärky;  Äkillisesti alkanut huimaus sekä siihen liittyvät neurologiset oireet (koispuoleisuus, kaksokuivat, puheen epäselvyys, nielemishäiriöt) tai tajunnantason alentuminen;  Huimaus, johon liittyy rintakipu, rytmihäiriötuntemus tai hengenhädistys;  Kaatava huimaus ja selkeä tasapainovaikeus, raajakömpelyys;  Huimaus, johon liittyy yleistilan lasku, jalat eivät kanna tai kuume yli 38,0 C;</p>	<p>Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä</p> <p>Epäily sydänperäisestä syystä huimauksen/pyörtyksen taustalta; Epäily anemiasta (esim. mustat ulosteet, muu verenvuoto tai veritauti); Äkillisesti alkanut huimaus, johon liittyy äkillinen kuulon lasku; Huimaus, johon liittyy sekavuus;  Huimausta on edeltänyt päänvamma (alle 2 vko kuluessa);  Huimaus, johon liittyy ponnistuksen provosoima päänsärky;  Huimaus, johon liittyy oireinen kohonnut verenpaine;  Ikkääntyneen tai toimintakyvyltään alentuneen jatkuva kaatuilu, ei pärjää kotona;</p>	<p>Virika aikana 2–3 vrk kuluessa</p> <p>Asentoon tai hengitystieinfektioon liittyvä huimaus, yleistila hyvä;  Huimaus, luonteeltaan kierto huimaus, johon ei liity niskan traumaa tai voimakasta niskakipua, kuulon laskua, neurologisia oireita tai muita yleisoireita;  Huimaus, johon liittyy hitaasti alentunut kuulo eikä muuten neurologisia oireita. Yleistila hyvä;</p>	<p>Kiireetön ajanvaraus</p> <p>Pitkäkestoinen huimaus (viikkoja) ilman muita oireita tai tilanteen pahenemista;  Asentoon liittyvä pitkäaikainen huimaus; Epäily korvaperäisestä huimauksesta;  Niska-hartiajämmitykseen liittyvä pitkäkestoinen huimaus, johon ei liity kuulon laskua, niskan traumaa tai voimakasta niskakipua;</p>	<p>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</p> <p>Verenpainelääkitykseen liittyvä huimaus, yleisvointi hyvä. Konsultoi yleislääkäriä tarvittaessa lääkemuuтокsista virika aikana;</p>	<p>Selvitä</p> <p>Missä tilanteessa ja kuinka nopeasti huimaus alkoi?;  Onko huimaus kohtauksellista vai jatkuvaa?;  Huimauksen kesto?;  Huimauksen laatu; kaatava, kiertävä, keinuttava, asennon muutokseen liittyvä, epämääräinen?;  Neurologisia oireita, tajunnan menetystä tai silmien mustenemista?;  Onko aiemmin ollut vastaavanlaista oiretta?;  Onko huimausta edeltänyt pään trauma?;  Liittämäisoreet?;  Pahoinvointi, oksentelu, rytmihäiriöt, kuulon heikkeneminen, painon tunne korvassa, kohina; Perussairaudet?;  Allergiat?;  Potilaan ikä;  Lääkitykset?;  Onko verenpainemittaria, mikä verenpaine on?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Kasvojen kipu tai oire ilman edeltävää vammaa</b></p> <p>Suupielen nopeasti, minuuttien kuluessa kehittänyt roikkuminen;</p>	<p>Tuntien kuluessa kehittänyt toisen suupielen roikkuminen ilman muita kasvo-oireita;</p> <p>Kuumottava kasvokipu, iho voimakkaasti punoittava tai rakkulainen;</p>	<p>Kasvojen turvotus ja punoitus + silmäoireet; Edeltävä tai samanaikainen ylähengitystietulehdus ja voimakas kasvokipu;</p>	<p>Suun avaaminen tai sulkeminen kivuliasta, mutta onnistuu, ei nielemiskipua. Ei turvotuksia.; Kuumottava kasvokipu, iho siisti tai lievästi punoittava;</p> <p>Kasvojen sähköiskumaiset kivut;</p>	<p>Kasvojen tuntohäiriöt;</p>		<p>Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/vaiva?;</p> <p>Milloin oire on alkanut?;</p> <p>Onko kasvoilla tunto- tai liikehäiriötä?;</p> <p>Millainen on potilaan yleisvointi?;</p> <p>Onko vastaavaa oiretta ollut aikaisemmin?;</p> <p>Miten potilas on hoitanut oirettaan kotona?;</p> <p>Perussairaudet ja lääkitys; Allergiat?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Kouristelu</b></p> <p>Kouristanut yli 5 min; Useampi kuin kaksi kouristusta tulematta tajuihin väliä; Kouristanut tuntemattomasta syystä, ei herätettävissä kouristelun jälkeen; Ensimmäinen kouristuskohtaus tai kohtausepäily; Näkyvän kouristelun jälkeen yli 10 minuuttia jatkunut alentunut tajunnantaso (lyhykestoinen sekavuus/ tokkuraisuus on epileptisen kohtauksen jälkeen tavallista);</p>			<p>Tiedossa oleva epileptisiä kohtaus mennyt ohji ja vointi hyvä (lyhykestoinen sekavuus/tokkuraisuus on epileptisen kohtauksen jälkeen tavallista). Yhteys hoitavaan yksikköön seuraavana arkipäivänä lääkitysarviota varten;</p>			<p>Milloin kouristuskohtaus on alkanut? Kouristuskohtauksen kesto, laatu (symmetrinen kouristelu, nykyinä, tajunnanhäiriökohtaus) ja määrä? Oliko potillaalla esioireita tai auraa (valo-, haju- tai makuaisimus) ennen kohtautta? Onko aiempia kouristuskohtauksia tai muun tyyppisiä epileptiskohtauksia? Onko potilas pudonnut/ kaatunut? Millainen on potilaan yleisvointi? Tajunnantaso? Sekavuus? Onko ollut kuumetta tai muita infektion merkkejä? Miten potilasta on lääkitetty? Perussairaudet? Epilepsia, diabetes?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<b>Muistinmenetykset</b> Vakava peruselintoinnin- tai tajumantason häiriö; Halvausoireita;	Äkillinen muistinmenetykset; Peruselintoinnin häiriö; Tajumantason muutokset;		Psykkisestä syystä johtuva muistinmenetykset;	Muistisairauden selvittelyä ja diagnoosia varten;		Ikä; Oireileeko edelleen? Kuinka kauan kestänyt? Onko halvausoireita/ neurologisia oireita? Miten vaikeasti muisti mennyt? Lääkitys, lääkemuuokset? Päihteykset? Vammat? Onko taustalla psyykkistä syytä tai kriisiä?;
<b>Näköhäiriöt</b> Molempien silmien näkökentästä on hävinnyt oikea tai vasen puoli (homonyymi hemianopia); Äkillisesti alkaneet kaksoiskuvat;	Äkillisesti huonontunut näöntarkkuus tai näkökenttäpuutos toisessa tai molemmissa silmissä; Alle 4 h toisen silmän täydellisestä tai lähes täydellisestä häviämisestä; Verkkokalvon irtauman oireet (galamointi, nokisade, tumma keskemälle etenevä varjo näkökentässä tuntien tai päivien kuluessa);	Alle 2 vkoa silmäleikkauksesta ja näön huonontuminen;	Valonvähäyksiä ja tummia pisteitä/ lankoja näkökentässä (todennäköinen lasiainen irtauma); Pidempään jatkuneet kaksoiskuvat;			Millainen näköhäiriö on? Oireiden alkua ja kesto? Yhden vai molempien silmien oire? Alkoiko oire akuutisti vai vähitellen? Liittykö näköhäiriöön muita oireita? Aikaisemmat silmänsairaudet ja leikkaukset;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Pään vamma</b></p> <p>Tajunnantason häiriö; Voimakas kipu; Kouristaa; Tajunnanmenetys; Neurologisia oireita (näön tai kuulon menetys, ei ymmärrä puhetta tai kirjoitettua tekstiä, tuntepuutoksia kehossa tai rajoissa); Toistuva kaatuu; Kouristuskohdauksen saaneet; Monivammapotilaat; Veren tai nesteen vuotaminen korvasta;</p>	<p>Amnesia (muistiaukko); Päihtynyt potilas; Pahoinvointi; Poikkeava väsymys; Ei kotiseuranta mahdollisuutta; Verenvuotoaipuritus (antikoagulanttia käyttävät, hemofiliapotilaat); Vuotava pään haava; Kasvomurtuman epäily; Sekavuus;</p>	<p>Loukannut pään muutama vrk sitten, edelleen päänsärkyä tai pahoinvoinnin tunnetta;</p>	<p>Trauman jälkeen pitkäkestoinen (&gt;2 viikkoa) päänsärky ilman oksentelua;</p>	<p>Ohje: Pään vamma, johon ei liity tajuttomuutta eikä tajunnan häiriötä, hoituu kotiloissa, mikäli paikalla on toinen henkilö, joka voi tarkkailla mahdollisia tajunnan tason muutoksia. Lieviin oireisiin voi kuulua päänsärkyä, pahoinvointia, huimausta, muistin epävarmuutta ja väsymystä. Särkyyn voi tarvittaessa käyttää reseptivapaita särkylääkkeitä (esimerkiksi parasetamolia). Kannattaa myös välttää kovaa fyysistä rasitusta ja alkoholin käyttöä seuraavina päivinä.;</p> <p>Mikäli ilmaantuu tajunnan tason häiriötä, sekavuutta, uneliaisuutta tai voimakasta oksentelua tai päänsärkyä, on vammautunut toimitettava välittömästi hoitoon. Yöunen aikana on vammautunut syytä herätellä muutaman tunnin välein tajuntatunnon tarkistamiseksi. Hyvin lievän pään vamman saanut voi yleensä palata töihin 1–3 vuorokauden levon jälkeen. Lievää pään vammasta toipuminen kestää viikon tai kauemminkin.;</p>	<p>Mitä on tapahtunut? Tapahtuma-aika ja -paikka? Vammamekanismi ja -energia? Onko ulkoisia vammaanmerkkejä? Millainen on potilaan yleistila ja tajunnantaso? Onko rajua oksentelua, päänsärkyä, huimausta? Onko kouristeluja? Onko sekavuutta, muistamattomuutta? Onko haavoja tai hematoomaa? Onko alkoholin tai muiden päihteiden/lääkkeiden käyttöä taustalla? Asuuko yksin? Miten potilas on hoitanut oireitaan kotona? Perussairaudet ja lääkitys? (verenohennuslääkitys);</p>	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Päänsärky</b></p> <p>Päänsärkyyn liittyy tajunnan häiriö ja kuume; Trauman jälkeinen päänsärky ja neurologisia oireita; Häkämärsäky; Päänsärky ja niskajäykkyys; Päänsärkyyn liittyy neurologisia puutosoireita, yleistilan laskua tai tajunnan häiriöitä tai huimausta; Äkillinen aiemmin diagnosoimaton sietämätön päänsärky; Yhtäkkiäinen kova tai ponnistamisen yhteydessä alkanut päänsärky;</p>	<p>Pitkittänyt tai paheneva päänsärky; Invalidisoiva päänsärky/migreeni ja kotiääkitys riittämätön; Sunttipotilas ja päänsärky; Invalidisoiva postpunktionaalinen päänsärky;</p>	<p>Postpunktionaalinen päänsärky;</p>	<p>Aikaisemmin samanlaista, kestänyt viikkoja tai kuukausia, ei ole paheneva; Poskiontelovaiva, infektioon ja nuhaan liittyy päänsärky; Yleiskunto hyvä ja yli 2 viikkoa jatkunut päänsärky, ei liity pahoinvointia, oksentelua, ei liity ponnisteleminen;</p>	<p>Ohittunut kohtauksellinen päänsärky, kesto alle vrk ja kohtauksen jälkeen voimti normaali, ei näköhäiriöitä, toispuoleista puutumista tai heikkoutta, on aiempi migreenidiagnoosi tai samanlaisia kohtauksia; Stressiin liittyvä päänsärky; Tensiotyyppinen päänsärky; Krooninen päänsärky ilman muita yleisoireita ja fokaalisia oireita kuten huimaus, näköoire, toispuolinen oire, puuttuminen;</p>	<p>Aiemmin diagnosoituille migreenipotilaille lääkitysohjeet; Päänsärkyoireet ja hengitystieinfektio-oireet, yleistila hyvä;</p>	<p>Milloin ja missä tilanteessa päänsärky alkoi? Miten se on alkanut (yhtäkkiä, pikku hiljaa)? Millaista päänsärky on luonteeltaan? Missä kipu on (takaraivolla, sivulla, ohimolla, koko päässä)? Onko taustalla tapaturmaa? Kts: pään vamma Liittyykö kipuun pahoinvointia? Liittyykö päänsärkyyn muita neurologisia oireita? Huimaus, näköhäiriöt, puolierot raajoissa, kouristelu, puutumisoireet, vaikeudet puheentuottamisessa; Onko infektion merkkejä? Kuumetta, niskajäykkyyttä, yleistilan laskua, iho-oireita, flunssaoireita, valonarkuutta silmissä; Onko aiemmin ollut samanlaista päänsärkyä? Onko päänsärkyyn otettu kipulääkettä, millä annoksella ja onko siitä ollut apua? Onko niskahartiasaudun lihaksen jumissa? Onko stressiä? Onko diagnosoitu migreeniä?</p>



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Tajunnan häiriöt</b></p> <p>Uusi neurologinen puutosoire (muutos raajan sensomotoriikassa, puheentuo-ton vaikeus, näköhäiriö); Yleistilaa laskeva tajunnanhäiriö; Mika tahansa tajunnan häiriö, joka ei ole mennyt ohi; Puheen tuoton tai ymmärtämisen vaikeus;</p>	<p>Ohimennyt tajunnan häiriö; Ohimennyt muistihäiriö ilman muita oireita; Akuutti sekavuus (tajunnan tason tarkkaavaisuuden ja huomiokyvyn heikkeneminen, pelkoti- loja, kiihtymistä, autonominen hermoston aktivaatio); Kasvohermo- halvaus ilman muita neurologisia oireita (toinen kasvo- puoli halvaantunut, silmä ei mene kiinni, otsa ei kurtistu. Jos ainoastaan kasvojen alaosan halvausoireet, epäile aivoverenkiertohäiriötä ja soita 112); Pyörtymisen, johon ei liity selkeää altistetta eikä tiedossa olevaa pyörtymistäipumusta;</p>	<p>Ohimennyt tajunnan häiriö; Ohimennyt muistihäiriö ilman muita oireita; Akuutti sekavuus (tajunnan tason tarkkaavaisuuden ja huomiokyvyn heikkeneminen, pelkoti- loja, kiihtymistä, autonominen hermoston aktivaatio); Kasvohermo- halvaus ilman muita neurologisia oireita (toinen kasvo- puoli halvaantunut, silmä ei mene kiinni, otsa ei kurtistu. Jos ainoastaan kasvojen alaosan halvausoireet, epäile aivoverenkiertohäiriötä ja soita 112); Pyörtymisen, johon ei liity selkeää altistetta eikä tiedossa olevaa pyörtymistäipumusta;</p>	<p>Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa</p>	<p>Kiireetön ajanvaraus</p> <p>Sokeritautipotilaan lieväoireinen hypoglykemia. Lääkityksen ja hoidon arvio oman lääkärin toimesta;</p>	<p>Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut</p> <p>Kollapsitaiipumus, jota tutkittu aikaisemmin ja todettu viattomaksi. Tarvittaessa lisäselvittelyt ajanvarausvastaanotolla; Sokeritautipotilaan lieväoireinen hypoglykemia. Lääkityksen ja hoidon arvio oman lääkärin toimesta;</p>	<p>Selvittä</p> <p>Mitä oireita potilaalla on? Milloin oireet ovat alkaneet? Tarkka kellonaika; Raajojen puolierot, suupielen roikkuminen, puheentuo-ton tai; ymmärtämisenhäiriö, näköhäiriöt, tasapaino- tai kävelyvaikeus? Onko äkillisiä näköhäiriöitä? Onko puheentuo-ton häiriötä? Onko äkillistä tai lisääntynyttä sekavuutta? Oliko ennen tajuttomuutta rintakipua tai rytmihäiriötuntemusta? Aikaisemmin vastaavaa? Perussairaudet? Lääkitys? Verenohennuslääkitys? Yleistila? Liittyykö pyörtymiseen jokin altiste (veren näkeminen, seisominen kuumassa, paasto, WC-käymän yhteydessä, parranajo tms.); Liittyykö pyörtymiseen rintakipu, hengenhädistus tai rytmihäiriötunne;</p>

## P Mielenterveys

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Ahdistuneisuus</b> Vakavasta ahdistuksesta johtuva välitön itsemurhavaara; Epäily vakavasta somaattisesta syystä ahdistuksen taustalla;	Ei pärjää verkoston tuella aamuun; Paniikkihäiriöoireet (jos kokee ettei pärjää); Sekava, aggressiivinen, levoton; MI-arvio; Suuri vaara itsetuholle tai vahingoittaa muita; Peruselintoiminnan häiriön poisulku mahdoton puhelimitse; Riski vahingoittaa muita;	Ei pärjää tukiverkoston avulla seuraavaan arkipäivään ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta; Itsensä vahingoittamisen riski; Jatkuva ahdistuneisuus, ei selviä arkiaskeistaan; Vainkea psykiatrinen tausta; Levottomuus, vapina, hikoilu tai pysähtyneisyys;	Akuutit oireet saatu hallintaan; Lievät oireet, pärjää tukiverkoston avulla seuraavaan arkipäivään ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta;	Työ-/opiskelukyky uhattu, selviää arkielämässä (ja työssä) mutta vaatii ponnisteluja; Ajoittainen ahdistuneisuus, heikentää elämäntilannetta; Normaali toimintakyky; Ei riskiä käytöshäiriöstä tai vahingoitusta; Yhteistyökykyinen ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoonhakeutumisesta; Ahdistunut, hoidossa oleva psykoosipot., dg ja hoitosuhde jo olemassa (ohjaus potilaalle ottamaan yhteyttä omaan hoitokontaktiinsa);	Ahdistuneisuus liittyy ahdistavaan elämäntilanteeseen. Ei tuota vaikeuksia arjessa; Lievät oireet, pärjää tukiverkoston avulla ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta; Mielenterveystalo (Ahdistuksen omahoito, Paniikin omahoito);	Onko toimintakyky heikentynyt; Käyttääkö potilas säännöllistä lääkitystään; Selvitä potilaan oma kokemus/tukiverkosto; Pärjääkö kotona? Pystyykö odottamaan hoitopaasyä? Onko somaattiset syyt pois suljettu? (sydänsairaudet, keuhkoveritulppa, kilpirauhasen liikä-/vaja-toiminta, vajaatoiminta, pahanlaatuiset kasvaimet tai muut taudit);
<b>Alkoholin ja päihteiden avokatkaisu ja vieroitusoireet</b> Vaikeat deliriumia ennakoivat oireet tai esitiedot (aiستharhat, vaikea levottomuus, aiempi delirium); Välittömien henkeäpelastavien hoitotoimenpiteiden tarve; Kouristat; Vaarallinen itselleen tai muille;	Vaikeat päihteiden vieroitusoireet (vapina, levottomuus, unettomuus, harhaisuus); Peruselintoiminnan- tai tajunnantasonhäiriö; >24h uusi neurologinen oire; Pään vamma taustalla; Epäselvät tapahtumatiedot;	Keskivaikeat vieroitusoireet (täriinä, ahdistuneisuus, unettomuus, päänsärky, tikkailu); Tajunnan alenema (aiakaan ja paikkaan orientoitunut), joka selitettävissä alkoholla; Vamma 24–72h (pois lukien päähän kohdistuneet vammat) tai yli; Humalalla ainoana syynä; Katkaisuhoidon aloitus;	Ei katkohoitoa tarvetta; Päihteiden käyttäminen ja hankkiminen mielessä toistuvasti; Avuntarve pitkäaikaiseen päihdeongelmaan; Haittaa työelämässä tai arjen toimintakykyssä tai ihmisuhteissa; Lähipiiri huomauttanut alkoholin käytöstä Hankalat vieroitusoireet (äihinnä krapulaoireiset);	Päihdeikäyttö on aiheuttanut ongelmia (esim ihmissuhteissa) tai oireita (esim ahdistusta), toimintakyky kotona ja työpaikalla säilynyt;	Päihdeikäyttö ei ole aiheuttanut näkyviä ongelmia, henkilö haluaisi itse vähentää/lopettaa päihdeikäyttöä; Neuvonta oman kunnan päihdehuoltoon; Virka-aikana yhteys omaan päihdehuoltoon katon järjestämiseksi; Mielenterveystalo - Juomisen hallinta;	Kuinka pitkään on juonut? Milloin juonut viimeksi? Kuinka paljon juonut? Mitä päihdeainetta otettu? Korvikaikoholi? Onko fyysisiä oireita? Onko psyykkisiä oireita? Onko aiemmin ollut vastaavaa tilannetta? Onko ulkoisia vammaanmerkkejä? Onko motivoitunut lopettamaan alkoholin käytön?

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p>Itsemurhayritys; Psykoottinen masennustila, jossa välitön itsemurhan tai somaattisen hätätilan (esim. kuivuminen) vaara</p> <p><b>Eiämänkriisi, masentuneisuus, unettomuus, väsymys</b> <b>(Ks. Myös Kriisit)</b></p>	<p>Välitön pärjäämättömyys omassa kotiympäristössä, psyykkinen sokkutila; Tarvittaessa 112 (itkuisuus, itsesuhoiset ajatukset, ahdistuneisuus); Itsetuhoinen/itsemurha jatkuvasti mielessä; Vaikeasti masentunut; Erittäin vaikea psyykkinen kriisi, eikä voi odottaa 1–3vrk vastaanottoa; M1-arvio;</p>	<p>Psykoottinen masennus; Akuutti kriisi, potilas/omainen kokee että pärjää aamuun; Oireinen masennus: itkuisuus, itsesuhoiset ajatukset, ahdistuneisuus, unihäiriöt; Mielialan ja toimintakyvyn lasku; Unettomuus, heikentää toimintakykyä;</p>	<p>Unihäiriöt/väsymys - heikentää elämäntilaa ja/tai laskee toimintakykyä; Akuutti masennus, stressi; elämäntilannekriisi; Työ/opiskelu/arjessa selviytyminen uhattu; Psykososiaalinen kriisi, joka voi odottaa 1–3vrk vastaanottoa; Vakavat masennusoireet; Itkuisuus, itsesuhoiset ajatukset, ahdistuneisuus, unihäiriöt;</p>	<p>Mielialan ja toimintakyvyn lasku; Unettomuus, heikentää toimintakykyä; Oireinen vanha masennus, kestänyt pidempään; Äkillinen elämänkriisi, joka hetkellisesti vaikuttaa elämäntilaa, toimintakyky säilynyt; Mielenterveyshoito - Unettomuuden omahoito, työkaluja mielen hyvinvointiin; Selma oma-apuohjelma (kriisi);</p>	<p>Ajoittaista oiretta joka heikentää elämäntilaa ja/tai häiritsee toimelaisuutta hetkellisesti, toimintakyky säilynyt; Mielenterveyshoito - Unettomuuden omahoito, työkaluja mielen hyvinvointiin; Selma oma-apuohjelma (kriisi);</p>	<p>Selvitä potilaan oma kokemus/tukiverkosto.; Pystyvykö odottamaan hoitopaasyä?; Onko psyykkistä/realiteettien vakavaa pettämistä?</p>

	Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksensä	Hoidetaan päivystyksensä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Intoksikaatio päihdeaineista</b>	Vakava peruselintoiminnan- tai tajumantasonhäiriö; Hypoterminen, päihteiden vaikutusenalainen; Korvikealkoholien nauttiminen; Aggressiivisesti käyttäytyvä potilas; Vieroitusoireet, kouristusrisiki kohonnut; Poikkeuksellisen sekava/ harhainen;	Peruselintoiminnan- tai tajumantasonhäiriö; Hypoterminen, päihteiden vaikutusenalainen; Päihteidenkäyttö ja päännävyminen; Korvikealkoholien nauttiminen; Aggressiivisesti käyttäytyvä potilas; Vieroitusoireet, kouristusrisiki kohonnut; Poikkeuksellisen sekava/ harhainen;	Oirekuva, johon ei liity peruselintoiminnan- häiriötä tai muita riskioireita; Lievät vieroitusoireet Katkaisuhoidon pääsyn tarve; Selviämishoidon tarve;	Lievät vieroitusoireet; Katkaisuhoidon pääsyn tarve;			Mitä on otettu ja kuinka paljon? Korvikealkoholit? Milloin otettu? Millainen on yleisvointi? Onko ulkoisia vammaanmerkkejä?
<b>Itsetuhoisuus</b>	Itsemurhayritys; Vakava peruselintoiminnan- tai tajumantasonhäiriö; Kontrollioimatton verenvuoto; Korkea riski vahingoittaa itseään; Merkittävä vamma mekanisimi; Kielletty tulemasta arvioon (virka-apu, M1-arvio);	Itsemurha jatkuvasti mielessä; Selkeästi itsetuhoinen (ei pärjää verkoston tuella aamuun); M1-arvio; Merkittävä vamma mekanisimi; Lievä kontrollioimatton vuoto; Voimakas ahdistuneisuus; Epäselvät tapahtumatiedot;	Pärjää tukiverkoston avulla seuraavaan aamuun ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta; Itsemurha on ajoittain mielessä; Konkreettinen itsemurhasuunnitelma; Ei merkittävää vammaa tms; Itsetuhoyritys, ei riskiä enään; Ei vaarallinen muille;	Päivittäisiä itsetuhoisia ajatuksia, ei riskiä käyttöhäiriötä tai vahingonteosta; Yhteistyökykyinen ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta, olemassa riittävä tukiverkko ja potilas voi omasta mielestä odottaa; Sairaudentunto ja hoitomyöntyvyys;	Kuolemaan liittyvät ajatukset, ei kuoleman toiveita eikä itsetuhoisuutta;	Lievät oireet, pärjää tukiverkoston avulla seuraavaan aamuun ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta; Mielenterveytalo - Masennuksen omahoito; Epävakauden omahoito; Nuorten mielenterveytalo - Vapaaksi viitteilystä;	Onko itsetuhoisia ajatuksia? Millaisia? Onko suunnitellut tekotapaa? Onko vahingoittanut itseään tai onko itsemurhayrityksiä? Tunnetilojen vaihtelu, poikkeava kommunikointi, itkuisuus, väsymys, ylikierrokset, alakuloisuus? Onko potilas yksin? Onko akuuttia kriisitilannetta elämässä? Onko päihteiden käyttöä? Onko psykoosioireita tai harhoja?;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Psykoottiset oireet</b></p> <p>Epäily akuutista psykoosista; Voimakas ahdistuneisuus; Aggressiivisuus; Hoito-kielteisyys; Valvontaa tai virka-apua vaativa delirium tai muu nopeasti kehittyvä sekavuus; Vaara vahingoittaa itseään tai muita; Selkeästi itsetuhoinen, vaikeasti psykoottinen/harhainen;</p>	<p>Epäily akuutista psykoosista + levottomuus, voimakas ahdistuneisuus, erikoinen käytös, aggressiivisuus, hoitokielteisyys; Harhaisuus ja muut psykoosioireet; Äkillisesti alkanut oudot aistikokemukset (näkö, kuulo, haju, tunto, maku); Itsetuhoisia ajatuksia; Ensipsykoosi, joka oireilunsa vuoksi ei voi odottaa virka-alkaa; M1-arvio; Vaara vahingoittaa muita;</p>	<p>Epäily akuutista psykoosista tai maniasta mutta potilas on yhteistyökykyinen ja pystyy jossain määrin hillitsemään käyttötään; Ei pärjää arkielämässä; Vaikea psyykkisen sairauden aktivoituminen; Ahdistuneisuus; Levottomuus; Vauhdikkuus/ pysähtyneisyys; Pelokkuus; Pärjää tukiverkoston avulla seuraavaan aamuun ja ymmärtää ammetut ohjeet hoitoon hakeutumisesta;</p>	<p>Yhteistyökykyinen ja ymmärtää annetut ohjeet hoitoonhakeutumisesta; Ahdistunut hoidossa oleva psykoosipotilas (dg ja hoitosuhde olemassa); Aistiharhoja ajoittain, pot hillitsee käyttötään ja pystyy arvoimaan tilannettaan; Kyky selvittää töistä/opiskelusta on uhattuna;</p>	<p>Yksinkertaisia, yksittäisiä harhoja. Potilas ymmärtää etteivät harhat ole totta. ; Ei vaihuttusta käyttöön tai toimintakykyyn;</p>		<p>Onko aggressiivinen? Vaaraksi muille? Onko aikaan/paikkaan orientoitunut? Onko sekavuutta tai harhaisuutta? Onko epäluuloisia ajatuksia ja onko toiminut niiden vuoksi? Onko vastaavaa ollut aiemmin? Vauhdikkuus/ pysähtyneisyys? Pelokkuutta? Unettomuutta? Onko akuutisti päähtynyt alkoholisti tai muista päihteistä, tarvitseeko selviämishoidon ennen luotettavaa psykiatrista arviota?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Sosiaalisten tilanteiden pelko</b></p>	<p>Sosiaalisten tilanteiden pelko</p>	<p>Sosiaalisista kontakteista luopuminen, eristäytyminen kotiin, asiat hoitamatta, paniikkioireita sosiaalisissa tilanteissa (kämment hikoavat, ahdistaa, sydän hikkaa, puutumista); Pelokkuus; Nukkuminen ja/ tai ruokailu tuottaa vaikeuksia; Ei pärjää arjessa, työ/ opiskelu uhattu;</p>	<p>Elämäntilanteen heikentyminen; Pärjää arkielämässä ja töissä;</p>	<p>Satunnaisia, lieviä ongelmia. Ei vaikutusta kykyyn selvittää arjessa. Normaali toimintakyky; Mielenterveyshallituksen jäsentämisen omahoito</p>	<p>Selvittää potilaan oma kokemus/tuokiverkosto.; Pystyykö odottamaan hoitopaasäy?</p>	
<p><b>Traumaperäinen stressihäiriö</b></p>	<p>Äkillinen poikkeukselliseen traumaan liittyvä kriisi (läheisen kuolema, terrorismi tms);</p>	<p>Akuutti traumaattinen kriisi; Stressitilanteesta (esim. kolari) ilmeneviä yleistyneen ahdistuneisuushäiriön fyysisiä ja psyykkisiä oireita sekä mahdollisesti mm. sosiaaliseen käyttäytymiseen tai mielialaan liittyviä erityispiirteitä (muistojen uudelleen eläminen, traumaan liittyvien asioiden välttely tai unohtaminen, keskittymishäiriöt, ylivillisuus);</p>	<p>Aiemman traumaattisuuden aiheuttamat vaikeusasteeltaan keskivaikeat oireet; Pidempään kestäneet ja työkykyyn vaikuttavat oireet;</p>	<p>Lievät/krooniset oireet;</p>	<p>Selvittää potilaan oma kokemus/tuokiverkosto.; Pärjääkö yksin?; Pystyykö ajamaan autoa?; Pystyykö odottamaan hoitopaasäy?</p>	

## R Hengityselimet

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Flunssa</b> Vaikea hengenhdistus (ei jaksa puhua lauseita, ks. <b>Hengenhdistus</b> ); Nielimisvaikeus; Yleistilan lasku;	Hoidetaan päivystyksenä Vaikea hengenhdistus; (ei jaksa puhua lauseita, ks. <b>Hengenhdistus</b> ); Nielimisvaikeus; Yleistilan lasku;	Korkea kuume (>38,0C) ja huomattavat yleisoireet (etsittävä muuta infektiota);	Pikittynyt kuume (>38,0 C ja >5 vrk, yleistila pysynyt hyvänä eikä epäilyä muusta infektiosta);	Pikittynyt yskä hengitystieinfektion jälkeen (astmatuokkimukset);	Tyypilliset flunssa-oireet (yskä, nuha, kurkkukipu ilman nielimisvaikeutta, kuume); Astmaattikon hoidon tehostaminen hengitystieinfektion yhteydessä;	Oireet ja niiden kesto; Onko astma/COPD; Yleistila; Hengitysvaikeus;
<b>Hengenhdistus</b> Hengitystaajuus selvästi koholla, ei pysty puhumaan lauseita; Hengenhdistus ja rintakipu; Yleistilan selkeä lasku; Hengenhdistus ja liittyy laskimotokselle / keuhkoembolialle altistava tekijä (esim. immobilitaatio, syöpiä, aiemmin sairastettu laskimotokos, todettu tromboosialttuus); Allergiseen reaktioon liittyvä voimakas hengenhdistus; Epäily vierasesineestä hengitysteissä;	Päivissä kehitynyt räsitushengenhdistus; Astmaattikko tai copd:n (pahenemisvaihe) eikä kotihoitoon tehostus auta; Kuume ja hengenhdistus; Vammaan liittyy hengenhdistus; Rytmihäiriö ja hengenhdistus; Allergiseen reaktioon liittyvä lievä hengenhdistus; Epäily vierasesineestä hengitysteissä; Hengenhdistus makuuasennossa ja kevyessäkin räsituksessa (sisätiloissa kävely); Paniikkihäiriö, ei aiempaa diagnoosia tai hoitoa, vaikeat oireet;	Hengitystieinfektio-oireet ilman korkeaa kuumetta, ei perussairauksia ja lievä hengenhdistus; Astmaattikko tai copd:n (lievä pahenemisvaihe) eikä kotihoitoon tehostus auta;	Pikittynyt mutta häiritsevä oireisto, yleistila on hyvä; Pikittyneet oireet, ei paheneva, yleistila hyvä; Hengenhdistus kohtalaisessa räsituksessa, levossa vointi hyvä; Toistuva paniikkihäiriö / hyperventilaatio, kun diagnoosi tiedossa, yleisvointi hyvä;	Lievä hengenhdistus ajoittaisena; Astma diagnoosi tiedossa, yleistila hyvä ja lääkkeet kotona olemassa; Epäily työpöäisestä nuhasta, yskästä tai astmasta; Pikittyneet oireet ja ajoittain hengenhdistusta kovemmassa räsituksessa;	Lievät hengitystieinfektio-oireet ja yleistila hyvä; Paniikkihäiriöoire lievänä ja hoito olemassa; Ympärivuorokautisen hoivan piirissä asuvilla äkillisetkään oireet eivät johda päivystyskäyntiin, mikäli asianmukainen oireiläkitys on käytettävissä ja on päätetty välttää päivystykseen siirtoja. Hengitystieinfektioissa lähinnä lisähäpän tai sairaalakäytössä olevien avaavien lääkkeiden tarve ovat oireiden hoitamiseksi perusteita sairaalahoitolle.	Kuinka nopeasti hengenhdistus alkanut? Onko muita oireita? Hengitystaajuus? Vinkuuko hengitys? Allergiat? Ihomuutokset? Puhuuko lauseita ongelmitta? Onko kuumetta? Onko tapahtunut rintakehän vammaa lähiaikoina? Onko perussairauksia? Onko aiemmin laskimoveritulpia tai keuhkoembolitoita? Onko pitkää immobilitaatiota lähiaikoina? E-pillerit nuorella naisella?;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Influenssa epidemia-aikana</b></p> <p>Vaikea hengenahdistus (ei jaksa puhua lauseita); Tajunta alentunut; Ei jaksa nousta vuoteesta;</p>	<p>Hengenahdistus pienessä rasiituksessa (sisätiloissa kävely); Ei kykene suoriutumaan normaaleista arkiaskeista kotona; Herää epäily muusta infektiosta (esim. keuhkokuume);</p>	<p>Kuume (&gt; 38,0 C) ei laske lääkityksiin; Oireet uudelleen pahentuneet; Rintapistos hengittäessä; Pitkittynyt kuume (&gt; 38,0 C) &gt;7 vrk, yleisiä pysynyt hyvänä eikä epäilyä muusta infektiosta;</p>			<p>Tyypilliset influenssaoireet epidemia-aikana, yleistila säilynyt hyvänä.; Ympäri vuorokautisen hoivan piirissä asuvilla äkillisestään oireet eivät johda päivystyskäyntiin, mikäli asianmukainen oireiläkitys on käytettävissä ja on päätetty välttää päivystykseen siirtoja. Hengitystieinfektioissa lähinnä lisähapen tai sairaalakäytössä olevien avaavien lääkkeiden tarve ovat oireiden hoitamiseksi perusteita sairaalahoitolle.</p>	<p>Oireet (influenssan tyyppioreet ovat kuume, yskä, päänsärky ja lihassärky); Oireiden kesto; Hengitysvaikeus (hengästyminen pienessä rasiituksessa tai jo levossa/ puhuessa); Yleistila (pystyykö suoriutumaan tavanomaisista arjen askareista kotona);</p>



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Nenän ja sivuonteloiden oireet</b></p> <p>Voimakas nenäverenvuoto, joka ei tyrehdy sieraimia puristamalla; Jos epäilly, että nenän vierasesine voi olla paristo;</p>	<p>Näkyvä turvotus ja punoitus kasvoilla; Voimakas nenäverenvuoto, joka alkaa uudelleen, kun sieraimia ei puristeta yhteen; Vamman jälkeinen kirkas vuoto nenästä (ks. <a href="#">Kasvovamma, hammaastapaturma</a>); Nenän avomurtuma (ks. <a href="#">Kasvovamma, hammaastapaturma</a>); Voimakas poski- tai otsasärky, johon liittyy silmäoire;</p>	<p>Nenän vierasesine; Ylähengitystietulehdus, johon liittyy otsakipu; Yli viikon kestänyt märkäinen nuha ja voimakas kasvojen kipu; Toispuoleinen poskikipu ja särky saman puolen ylähampaissa;</p>	<p>Lieväkin nenäverenvuoto, johon liittyy edeltävää tukkoisuutta ja/tai kipua; Yli viikon kestänyt märkäinen nuha ja kasvojen paine; Suljettu nenämurtuma;</p>	<p>Limaisuus, tukkoisuus; Hajuaistin häiriöt; Ajoittainen, kotikonstein tyrehtyvä nenäverenvuoto;</p>	<p>Ylähengitystietulehdus ja paineen tunnetta poskissa; Nenäverenvuodon kotihoito-ohjeet: 1. Pysy rauhallisena. 2. Istu etukumaraan asentoon niin, että veri ei valu nieluun. 3. Tyhjennä nenä hyytymistä niistämällä ja purista sieraimia yhteen nenän etuosasta vähintään 15 min. 4. Jääpala suussa tai niskaan asetettu jääpussi saattaa auttaa vuodon tyrehtymisessä. 5. Jos verenvuoto ei tyrehdy 15 min:n puristamisen jälkeen, on syytä lähtä lääkäriin. Istu kuljetuksen aikana etukumarasassa asennossa;</p>	<p>Antikoagulanttilääkitys? Onko kaksoiskuvia, näön hämärtymistä tai väinäön häiriötä? Mahdollisen edeltävän vamman energia ja mekanismi</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Nieluoireet ja kurkkukipu</b></p> <p>Sisäänhengitysvaikeus ja voimakas kurkkukipu; Voimakas nielurisaleikkauksen jälkivuoti; Puuroutuva puhe ja huulten/kielen/suunpohjan turvotus; Niin voimakas kurkkukipu, ettei pysty nielemään sylkeä;</p>	<p>Toistuvia, itsestään tyrehtyviä nielurisaleikkauksen jälkivuoja; Oksentanut verta nielurisaleikkauksen jälkeen; Voimakas kurkkukipu ja kaulan alueen turvotus tai punoitus; Voimakas, kuumeinen (&gt; 38,0 C) kurkkukipu ja yleistilan lasku; Voimakas kurkkukipu ja vaikeus kääntää päätä; Nieleminen ei onnistu lainkaan, ei hengitysvaikeutta; Toispuoleinen kurkkukipu ja vaikeus avata suuta;</p>	<p>Nielemisvaikeus (nestekään ei mene alas) ilman hengitysvaikeutta; Epäily nielun vierasineestä ilman hengitysvaikeutta; Voimakas, toispuoleinen kurkkukipu; Voimakas, kuumeinen kurkkukipu ilman hengitysvaikeutta;</p>	<p>Vähitelein paheneva nielemisvaikeus ilman hengitysvaikeutta; Nielemisvaikeus ja kiinteä möykky kaulalla; Rasitukseen liittyvä sisäänhengitysvaikeus;</p>	<p>Käheys ilman hengitysvaikeutta tai flunssan jälkeinen; Nielusta irtoaa pahanmakaisia proppuja;</p>	<p>Uvulan (pikkukielet) turvotus; Särkyäälle reagoiva kurkkukipu ja flunssaoireet;</p>	

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Yskä</b></p> <p>Hengitystaaajuus selvästi koholla, ei pysty puhumaan lauseita; Hengenahdistus ja rintakipu; Yleistilan selkeää lasku; Allergiseen reaktioon liittyy voimakas hengenahdistus; Runsas veriyskä (&gt;200 ml);</p>	<p>Voimakas, äkillisesti alkanut yskä ja epäily vierasesineestä; Yskä ja selkeää yleistilan lasku; Verta ysköksissä ja yleistilan lasku; COPD-potilaalla hengenahdistus, yskä, kuume ja märkäiset ysköksset;</p>	<p>COPD-potilaalla yskä, kuume ja märkäiset ysköksset; Yskä ja kuume (&gt; 38,0 C) yli 3vrk;</p>	<p>Märkäiset ysköksset, hyvä yleistila;</p>	<p>Pitkittyneet yskäoireet (viikkoja); Epäily työpöytäisestä nuhasta, yskästä tai astmasta;</p>	<p>Hengitystieinfektion jälkeä kuivakka yskä voi kestää 1–3 viikkoa; Yskä yhdistettynä tyypillisiin flunssan oireisiin on vaaraton. Oireenmukainen hoito tarpeen mukaan; Tyypillinen keuhkoputkentulehdus hoidetaan oireenmukaisesti (kuiva yskä, ei kuumetta, kesto 1–4 viikkoa), antibioottihoito on todettu tehottomaksi ja haitalliseksi; Verempainelääkitykseen liittyvä yskä (Kehittyy vain ACE-estäjillä); Astmaatikolla hoitavan lääkityksen tuplaus ja avaavan lääkkeen käyttö, PEF mittaus; Astmaatikolla ja COPD potilailla saattaa olla kortisonikuuri varalla, jonka aloitus annettujen ohjeiden mukaisesti; Tarvittaessa lääkäriin konsultaatio;</p>	<p>Yleistila; Oireiden kehittymisnopeus; Onko kipua rintakehän alueella; Samanaikaiset ylähengitystulehdusoireet, ruokatorvitulehdusoireet tai astmaan sopivat oireet; Lääkitys; Tupakointi; Oireiden kehittymisnopeus?; Onko kipua rintakehän alueella?; Samanaikaiset ylähengitystulehdusoireet?; Edeltävät ulkomaanmatkat?;</p>

## S Iho

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p>Potilas vaarassa; Runsaasti vuotava haava; Yleistila laskenut; Anafylaktinen shokki; Käärmeen purema ja yleisoireita;</p>	<p>Merkittävä puremahaava tai yleisoireita puremahaavan jälkeen; Vaurio saattaa ylittää luuhun tai nivelen; Verisuoni-, hermo- tai jännevamma; Raajojen veren- tai imunesitekierron häiriöt; Purema kädessä, lähellä tekoniveltä, lähellä genitaalielejä; Immuuniteetin puutostila (lääkitys, synnynäiset syyt); Kynn purema (alle 2vrk) ja laaja-alainen kudosturvotus; Suuren riskin haavat (lävistää ihon) mikäli rokottamaton tai puutteellinen rokottusuoja; Purema johon ei liity peruselintoiminnan häiriötä tai muita riskioireita;</p>	<p>Puhtaat/pienen riskin haavat - rokottusuoja mikäli rokottamaton tai puutteellinen rokottusuoja;</p>			<p>Perusterveen pienet haavat ja nirhaumat: Ohjataan hyvä haavan huuhtelu ja seuranta, tarvittaessa rokottusuoja; Kynn pureman epäily, jos potilas on täysin oireeton. Seuranta kotona ja tarvittaessa hoitoon ohjaukseen; THL - aiheet - rokottaminen;</p>	<p>Mikä eläin on purrut? ; Kuinka laaja puremavamma ja minne purrut?; Myrkyllisyys, tartuntataudit?; Onko purema tapahtunut ulkomailta?; Haavan ikä?; Perussairaudet? Allergiat? Ikä?; Lääkitys?; Potilaan yleistila?; Onko AK-lääkitys?; Onko tetanus-rokote voimassa?; Rabies-estohoidon tarve (ulkomailla tapahtuneet ja ulkomailta tuodun nisäkkään puremat?); Ihmisen puremista n. 10 % infektoituu, koiran puremista 5–10 % ja kissan 30–60 % antibioottiprofylaksian tarpeen arviointi;</p>

Häätötilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Haavat</b></p> <p>Henkeä uhkaava verenvuoto; Runsas verenvuoto, erityisesti jos käytössä antikoagulaatio-lääkitys; Irronnut raaja tai muu kehonosa; Lävistävä haava kehossa; Avomurtuma;</p>	<p>Ompelua tai liimausta vaativat haavat; Haavan ääreisverenkierron vajuus; Haava, jossa jänne- tai hermovaurio epäily; Silmäluomen haava; Tulehtunut haava (jos yleisoireita kuten kuumetta, kipua haava-alueella, märkävuoto); Auennut vuotava/ tulehtunut leikkaushaava (ensisijaisesti leikkaneeseen yksikköön); Tekonivel-leikkauksen jälkeinen haavainfektio/ epäily; Vaginan vamma+vuoto (gyn); Veritapaturma, jos epäily HIV- tai B-hepatiitti-altistuksesta; Alipainehoitolaitteen ongelmat: Sidokset poistettava 2h:n sisällä; Pään haava päihtyneellä tai antikoagulaatio-lääkitystä käyttävällä;</p>	<p>Auennut leikkaushaava ja/ tai yltynyt haavakipu; Tulehtunut haava, YT hyvä; Jänneruptuura ilman haavaa; Rokottamaton tai puutteellinen rokottus (Tetanus), vamman yhteydessä;</p>	<p>Uusi säärthaava (oireeton); Vanha säärthaava, oireiden paheneminen; Akkuitisti tulehtunut krooninen haava – yt hyvä; Auennut leikkaushaava (pieni); Pinnallinen haavainfektio; Tetanus-tehoste haavan jälkeen (ei tarvita haavahoitoa);</p>	<p>Ei infektoitunut krooninen haava; Haavahoidot, ompeluiden/ hakasten poistot; Työtä haittaavat vammojen jälkitilat (työterveys);</p>	<p>Ihorikot, nirhaumat; Lievä pisto, raapimisjäljet; Tetanus-rokotteen tarve (annetaan 1–3vrk:n sisällä vammasta jos tetanus voimassa. Rokottamaton tai epäselvä rokottus → ametaan rokotus päivystyksellisesti); www.terveyskylä.fi (itsehoito-ohjeet/haava); THL - aiheet - rokottaminen;</p> <p>Onko haavassa vierasesineitä esim. hiekkaa? Saako poistettua? Miten on hoidettu? Onko tulehduksen merkkejä? ; Ihon kalpeus ja hikisyys? Kipu? Perussairaudet? Allergiat? Ikä? Lääkitys? Potilaan yleistila? Onko AK-lääkitys? Onko tetanus-rokote voimassa?;</p>	<p>Mikä haavan on aiheuttanut? Haavan koko? Pituus? Syvyys? ; Milloin haava on tullut? Missä kehonosassa? Millainen haava on? (esim. repaleinen, suora viilto, pisto, palkeenkieli); Vuotaako? Kuinka paljon? Liikkuuko raaja normaalisti? Onko haavassa vierasesineitä esim. hiekkaa? Saako poistettua? Miten on hoidettu? Onko tulehduksen merkkejä? ; Ihon kalpeus ja hikisyys? Kipu? Perussairaudet? Allergiat? Ikä? Lääkitys? Potilaan yleistila? Onko AK-lääkitys? Onko tetanus-rokote voimassa?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Hyönteisten tai punkin purema ja pisto</b></p> <p>Anafylaksian oireita; Hyönteisten pisto kaulan tai kasvojen alueella ja turvotusta tai hengenhädistystä;</p>	<p>Paikallinen kova kipu ja turvotus; Aiemmin vakava reaktio, vaikka nyt oireeton;</p>	<p>Jos punkin pureman jälkeen esiintyy yleisiä infektio-oireita ja/ tai pureman ympärille ilmaantuu rengasmaisesti leviävää tarkkarajaista punoitusta; Hyönteisen pisto ja voimakas paikallinen turvotus; Yleisoreita, kuten laaja-alainen ihottuma, mutta yleisvointi hyvä; Punkin poisto (jos ei onnistu kotona);</p>	<p>Punkin pureman jälkeisen hyväkuntoisen potilaan ihomuutoksen tarkistus; Epäily punkin aiheuttamasta migrans-ihottumasta tai ihomuutos pysynyt yli viikon;</p>		<p>Paikallisia hyönteisenpistoreaktioita voidaan hoitaa po antihistamiinilla ja hydrokortisonivoiteella, paikallishoito kylmällä; Punkin pureman jälkeen alueen seuranta vähintään viikon ajan, ab-hoito aloitetaan, jos pistosalueella on vielä vikonkin jälkeen selvä punoittava ihottuma; Raskaana olevien tulee seurata ihomuutoksia ja mahdollisia muita oireita punkin pureman jälkeen; Kehoita ottamaan ihomuutoksesta kuva; Terveysportti: hyönteisen pistot ja puremat; <a href="http://www.terveyskylä.fi">www.terveyskylä.fi</a> (itsehoito-ohjeet/punkki);</p>	<p>Mikä hyönteinen on purrut/pistänyt?; Mihin purrut/pistänyt?; Onko aiemmin tullut allergisia reaktioita?; Perussairaudet? Allergiat? Ikä?; Lääkitys?; Potilaan yleistila?;</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Iho-oireet</b></p> <p>Septinen taudin kuva (tulehtuneen alueen nopeasti kehittyvät turvotus, punoitus ja kipu, joskus rakkulointi ja sinerys, voimakkaat yleisoireet ja sairauden tunne);</p> <p>Raju allerginen reaktio; Ihoreaktio, nokkosrokko, urtikaria jos hengenhädistystä, turvotusta hengitysteissä tai laaja-alaisten; Nekrotisoiva faskiitti (ihon rakkulointi, voimakas turvotus näkyvää ihomuutosta laajemmalla alueella, ihon tunnottomuus ja voimakkaat yleisoireet); Epäily kaasukuuliosta (haavaa ympäröivä kurdos turvonnut, kivullias, ritisee painettaessa, saattaa muodostaa kuplia ihoon);</p>	<p>Petekkiat ja infektio-oireet;</p> <p>Bakteeriruuusnäppäily, johon liittyy yleisoireena kuumetta;</p> <p>Ihoreaktio, nokkosrokko, urticaria;</p> <p>Isot rakkulat tai laaja-alaisten rakkulointi; Merkittävä allergiatausta; Vaikea kutina (jatkuva, häiritsevää yöunta); Ihonalainen ilma; Kuolioepäily;</p> <p>Rokkoepäily, jos potilaalla immuniteetin puutostila (lääkitys, synnynäiset syyt);</p>	<p>Tulehdusellisten iho-oireiden alkuvaihe (esim ruusu), YT hyvä, ei kuumetta;</p> <p>Vyöryys (toispuoleinen kipu+rakkulat); Keski- vaikea kutina (jatkuva, ei häiritsevää yöunta);</p> <p>Herpes (ihon ja limakalvon laaja rakkulointi, kuume, huonovointisuus, silmän oireet, kasvohalvauksioireet); Tuuhakarokkoepäily;</p> <p>Ihoreaktio, nokkosrokko, urticaria;</p> <p>Kivullias verenpurkauma kynnen alla;</p> <p>Vaikea-alaisten kynsivallintulehdus;</p>	<p>Kutina, ihottuma; Hautuneet varpaanvälit, taipheet;</p> <p>Isot, kämmenen kokoiset mustelmat, poikkeavia tai uusia mustelmia spontaanisti/runsaasti; Kynsivallintulehdus;</p> <p>Päättäjät: hankalat oireet tai diagnoosi epävarma; Kivuliaat hautumat ja rakot;</p> <p>Kova kutina iholla (raskaana olevat, neuvola); Märkärupi (suurempi kuin peukalonpään kokoinen); Herpesrakkulat muualla iholla;</p> <p>Syhyttartuntaepäily; Sataisia karvaisilla alueilla;</p> <p>Tartuntatautirokko/-epäily;</p>	<p>Atooppien tai kroonisen ihottuman pahentuminen; Näppyliöiden, luomien ja kynsimuutosten arvio/poisto;</p> <p>Nopeasti kasvava tai väriä muuttanut tai verta vuotava luomi, syvenevä muutos iholla (max 1–2vko);</p> <p>Toistuva herpes; Syylät, molluskat, känsät mikäli itsehoitotuotteista ei ole apua;</p>	<p>Kroonisen ihottuman pahentuminen; Itsekseen ilmaantuneet mustelmat. Isot, kämmenen kokoiset poikkeavia → Seuranta. (Tarvittaessa lääkityksen arvio virka-aikana, verenohennuslääkitys); Herpes (terveyskylä); Lieväoireinen kynsivallintulehdus; Syylät, molluskat ja känsät;</p> <p>Rokkotaudit tyypillisiin oirein;</p> <p>Syhyttartuntaepäily; Päättäjät tai epäily; Kihomadot;</p>	<p>Mitä oireita potilaalla on? Onko kuumetta? Milloin oireet ovat alkaneet? Onko tilanne pahentunut ja millä aikavälillä? Onko ollut aiemmin vastaavaa? Kipua? Miten on hoidettu kotona? Toimiko sormi/varvas normaalisti? Päättäjät ja satiais: yksittäinen tartunta vai mahdollinen epidemia koulussa tai päiväkodissa. Epäilyttävissä tilanteissa ilmoitus alueen perusterveydenhuoltoon; Kts päätin hoito-ohjaus terveysportista; Rokkopotilaalla, huomioi eristystarve; <a href="http://www.terveyskylä.fi">www.terveyskylä.fi</a> (itsehoito-ohjeet/urticaria);</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksensä	Hoidetaan päivystyksensä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Paiseet ja patit</b></p> <p>Yleistilan/tajunnantason lasku; Nopeasti ilmaantuneet patit kaulalla ja hengitysvaikeus;</p>	<p>Aristava punoittava imusolmuke tai paise sekä kuume; Patti/paise ja hengitysvaikeus tai pää ei käänny (esim. kaulan, solisluun tai suun alueen patti); Kaulan äkillinen, kivulias, toispuoleinen turvotus (kaula-abskessiepäily);</p>	<p>Kuumottava, punoittava, kipää patti/paise; Muut kuin kaulan alueen oireiset/kivuliaat paiseet;</p>	<p>Suurentuneet ja kasvavat imusolmukkeet tai imusolmukepakit; Nopeasti ilmaantuneet kasvavat patit kaulalla ja soliskuopassa, ilman muita oireita;</p>	<p>Pienet kivuttomat, hitaasti kasvaneet patit; Lieväoireiset tai kivuttomat patit ja paiseet;</p>	<p>Infektioon liittyvät suurentuneet imusolmukkeet, pienenevät yleensä itsestään, voi seurata 2–3 viikkoa;</p>	
<p><b>Palovammat;</b></p> <p><b>HUOM! Ks. Fysiokaalisen tekijän haittavaikutus (lämpö, kylmä, aurinko, sähkö, paine)</b></p>	<p>Vakava peruselintoiminnan tai tajunnantason häiriö; Kova, sietämätön kipu; Palokaasujen hengittäminen; Laajat, syvät palovammat; Sähköiskun aiheuttama palovamma, jos suurjännitevamma ja/tai rytmihäiriöitä; Silmien kemialliset palovammat, laajat muun kehon kemialliset palovammat; Merkittävät monivamma; Lämpöhalvaus;</p>	<p>Kuumottava, johon ei liity peruselintoiminnan häiriötä tai muita riskioireita; Vähintään 2. asteen palovammat (alle 5%); Alle käden kokoiset pinnalliset 2. asteen palovammat; Alle 10% kehon pinta-ala olevat pinnalliset palovammat; HUOM! kotihoito aloitettu/ pystytään aloittamaan; Pinnallinen palovamma ja kipuongelma; Infektoitunut vanha palovamma;</p>	<p>Palovamma jälkihoito; Vanha palovamma, kosmeettinen tai lievä toiminnallinen haaitta; Työtä haittaavat jälkioireet palovammasta;</p>	<p>Lievät palovammat; Palovamman haavahoito; pääsääntöisesti 1. asteen palovammat voi hoitaa kotona (peikkä punoitus/kipu, ei rakkuloita). Poikkeuksena kasvojen ja koko kehon 1. asteen palovammat; Terveyskykyä: pinnallinen palovamma;</p>	<p>Syntynekanismi ja altistusajka? (liekki, kuuma vesi tai muu neste, emäs/happo, sähkö); Missä palovamma on?; Palovamman syyvyys ja laajuus?; Onko hengittänyt savua/palokaasuja?; Onko nivelissä?; Milloin palovamma tullut?; Millaista ensiapua saanut?; Kivun arviointi (VAS-asteikko); Vamman laajuus: (kämmen 1%, pää 9%, ylävartalo yläraaja 9%, ylävartalo 36%, alaraaja 18%); Vamman aiheuttaja?;</p>	



## T Aineenvaihdunta, umpieritys ja ravitsemus

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<b>Diabetes</b> Yleistilan romahdus; Vakava peruselintoiminnan tai tajuntantason häiriö;	Oireinen hyperglykemia ; Ketoasidoosiepäily; Insuliinihoidoksen oksentelu, ruoka ei pysy sisällä; Epäily tuoreesta diabeteksesta, akuutisti oireinen (vs >20); Liian iso insuliiniannos; Ennestään DM 1/DM 2 ja verensokeri > 20, akuutisti oireinen; Epäily ettei pumppupotilailla pumppu toimi tai insuliini väljähtynyt;	Epäily tuoreesta diabeteksesta, vähäoireinen (verensokeri 15–20); Reseptin uusinta, ""hätätilassa"" insuliiniresepti;	Oksentelua ajoittain; Oireet kestäneet vuorokausia; Ennestään DM 2 ja verensokeri >20, vähäoireinen;	Kannanotto diabeteksen jatkohoitoon; Oireeton hyperglykemia; Epäily 2. tyypin DM puhkeamisesta; Ennestään DM 2 ja verensokeri >20, ohjaus; Verensokerin heittäly;	Tulehdukset ja stressihormonit; Hyperglykemia, oireeton;	Korkean verensokerin mahdollinen syy?; Milloin alkanut?; Onko vastaavaa ollut aiemmin?; Miten hoidettu oiretta kotona?;
<b>Matala verensokeri</b> Vakava peruselintoiminnan tai tajuntantason häiriö; Tajuntantason häiriö, omahoidosta huolimatta;	Hyperglykemia henkiöllä, jolla ei ole diabetesta; Alhainen verensokeri yhdessä peruselintoiminnanhäiriön kanssa; Insuliiniannostus; Toistuva tai muuten sairaa hoitoa vaativa hyperglykemia; Insuliinihoitoimen DM ja oksentelu;			Toistuvien hyperglykemioiden selvitys;	Hoidettu hyperglykemia tai lievä koti-insuliinin virheannostelu potilaalla, joka pystyy syömään ja kotona mahdollisuus seurantaan;	Matalan verensokerin mahdollinen syy?; Milloin alkanut?; Onko vastaavaa ollut aiemmin?; Miten hoidettu oiretta kotona?;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Kuivuminen</b></p> <p>Vakava peruselintoiminnanhäiriö tai tajuntantason häiriö; Lämpöhalvaus;</p>	<p>Kuivuminen ja peruselintoiminnanhäiriö; Kuivunut, monisairas potilas; Lämpösairauden/ uupumuksen riski; Voimakasoireinen vatsatauti (oksentelu/ripulointi) jatkuvaa ja pitkäaikaista) ja siitä seurannut kuivuminen;</p>	<p>Öireinen, lyhytaikainen vatsatauti ja siitä seuranneet kuivumisoireet;</p>			<p>Öirekuva, johon ei liity peruselintoiminnanhäiriötä tai muita riskioireita</p>	<p>Pääasiallinen oire/vaiva? Milloin oireet alkanut? Onko vastaavanlaista ollut aiemmin? Miten oiretta on hoidettu kotona? Virtsan määrä?;</p>

## U Urologia

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Virtsausongelmat</b>	Virtsampi, katetroitunut, virtsa ei kulje / ei saa itse katetroitua; Katetri- ja cystofxongelmat; virtsassa runsaasti kirkasta verta tai hyötyymiä, yleistilan lasku; Virtsatiekivi; Kuumelleva virtsatieinfektio-oireinen (=pyelonefriitti); Virtsatieinfektio-oireiden lisäksi selkäkipu; Virtsa valuu koko ajan uutena oireena;	Raskaana olevien, diabeetikoiden, munuaissairaiden ja miesten ei-kuumeinen virtsatieinfektio; Muut virtsakatetriongelmat; Akuutti, vahvasti oireita aiheuttava virtsatieulehdus; Terveiden naisten oireinen virtsatieinfektio ilman kuumetta; Makroskooppinen verivirtsaisuus;		Virtsanähtövalkeus; Tihentynyt virtsaamisen tarve; Aikuisten oireeton verivirtsaisuus; Toistuvien virtsatieulehdusten jatkotutkimuksen järjestäminen; Pitkäaikaiset eturauhasyalvat; Pitkäaikainen virtsankarkailu;	Tyypillinen naisen rakkotulehdus hoidetaan haastattelun perusteella, ikä 18–65v Käypä hoito –suositus: haas- tatteulkaava-ke virtsatieinfektiossa; Reseptipyyntö päivystävälle YLE-lääkärille; Muistuta potilasta, että oireiden häviäminen voi kestää yli 3 vrk lääkityksen aloittamisesta.; Ohjeista potilas ottamaan yhteyttä, jos oireet eivät helpota tai pahenevat 4 vrk:ssa tai oireet uusiutuvat;	Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/vaihtava? Milloin oire on alkanut? Millainen on potilaan yleisvointi? Tihentynyt virtsaamistarve? Kirvely virtsassa? Alaselkä-, alavatsakipu? Verta virtsassa? Tyhjeneekö rakko? Onko kuumetta? Onko katetri? Muita oireita? (esim. vanhuksilla jalkojen kantamattomuus); Onko vastaavaa oiretta ollut aikaisemmin? Miten potilas on hoitanut oireitaan kotona? Onko yrittänyt juoda runsaasti? (lil-määrä); Onko ottanut jotain lääkkeitä? (kipu- ja kuumeläläkkeet); Perussairaudet ja lääkitys? Onko krooninen VTI, tai estoiläkitys käytössä? Allergiat? Potilaan ikä; Missä vaiheessa kuukautiskierros? Onko sukupuolitaudin mahdollisuutta?;

## W Raskaus, synnytys ja perhesuunnittelu

	Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Raskaana olevan vatsakipu tai verenvuoto</b>	Runsas verenvuoto ja yleisillä romaltanut; Voimakas ponnistamisen tarve; Lapsiveden meno alle 36 raskausviikolla (kuljetus makuulla); Lapsi tai napanuora näkyvä; Lapsi on syntymässä/ syntynyt; Supistukset alle 8 min välein ja aiempi nopea synnytys; 20 raskausviikon jälkeen emätinverenvuoto ja vatsakipu/kuume; 20 raskausviikon jälkeen runsas emätinverenvuoto; Voimakas äkillinen vatsakipu ja tajumanhäiriö;	Alkuraskauden (< 12 raskausviikkoa) - verenvuoto ja kova kipu; Raskausviikolla 12–20 emätinverenvuoto ilman muita oireita; Synnytyksen jälkeinen (<6vk) runsas verinen vuoto; Synnytyksen jälkeinen (<6vk) kova alavatsakipu tai kuume;	Raskausviikoilla 12–22 lievä emätinverenvuoto ilman muita oireita; Raskausviikon 22 jälkeen lievä vatsakipu (ei vaadi kipulääkitystä) eikä emätinverenvuotoa;	Epäily raskauksesta ja raskausvot <12, lievä (esim. kukuukautisia vastaava) vuoto;	Potilaan tulee kaikissa alkuraskauden verenvuodoissa tehdä raskautesti (apteekista tai kaupasta saatava) 4 viikon päästä keskenmenosta/verisestä vuodosta. Yhteydenotto perusterveydenhuoltoon jos se on positiivinen.; Yhteydenotto perusterveydenhuoltoon jos vuoto pitkäkestoinen (yli 2–3 viikkoa) tai tulee infektiotaireita; Raskaana oleville on annettu yhteystiedot suoraan synnytysairaalaan raskausajan ongelmien sekä synnytyksen käynnistymisen varalle, puhelun ohjaus näihin palveluihin herkästi;	Monesko raskausviikko; Onko kaikki sujunut normaalisti? (Eteisistukka, perätila, monisikiöraskaus); Onko aiempia raskauksia/synnytyksiä? Onko supistuksia ja kuinka tiheästi? Onko ponnistamisen tarvetta? Milloin vuoto on alkanut? Onko vuoto jatkuva? Vuodon laatu ja määrä? Hyttymät? Onko vatsan alueelle kohdistunut vammaa? Perussairaudet ja lääkitys? Verenohennuslääkitys? Allergiat? Veriryhmä;	
<b>Raskauspahoinvointi</b>	Heikentynyt yleistila;	Hankala raskauspahoinvointi ja heikentynyt yleistila;		Hyvä yleistila;			

## X/Y Naisen sukuelimet sisältäen rinnan / Miehen sukuelimet sisältäen rinnan

	Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<b>Sukuelinten kipu tai oire</b>		Urogenitaaliset traumat; Priapismi (jatkuva erektio); Parafimoosi (esinahka jäänyt taakse); Akilinen kiveskipu; Turvonnut/kipeä kivespussi; Kohdumukkoisen raskauden epäily (kova vatsakipu +/- hartiakipu) alle 12 raskausviikkoa; Pikkulantion tulehdusepäily; alavatsakipu, suttuinen valkovuoto, kuume; Nivustyrä; ks. <b>vatsakipu</b> ;		Lievät paikallisoireet, ei yleisoireita (kuume tms.)	Toistuva hiivan aiheuttama kutiseva emätintulehdus; Limakalvojen haurastuminen ja kutina, kirvely; Ehkäisyasiat; Raskauden keskeytyk; Sukupuolitauteipäily; Eturauhastulehdusepäily;		Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/valva? Milloin oire on alkanut? Millainen on potilaan yleisvointi? Onko vastaavaa oiretta ollut aikaisemmin? Miten potilas on hoitanut oirettaan kotona? Perussairaudet ja lääkytys;

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virika aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Sukupuolitaudit</b>	<p>Haavat genitaalialueella (miehet ja naiset), jos kuumetta tai päänsärkyä tai voimakasta kipua haava-alueella tai virtsaamisvaikeutta (primääri genitaalih herpes);</p> <p>Märkäinen eritevuoto miehen uretrasta (vaikea oireinen gc tai klamydia);</p> <p>Alavatskipu, jos voimakas tai siihen liittyy kuumetta tai virtsaamisvaikeutta tai runsas poikkeava eritevuoto vaginasta (vaikea oireinen gc tai klamydia);</p> <p>PReP tarve (suuren riskin HIV-tapahtuma, lääkityksen tarpeen arvio on kiireellinen);</p>	<p>Haavat genitaalialueella joko kumppanin taudin perusteella tai lievät oireet;</p> <p>Lievät genitaalilhaavat tai lievä kirvely ilman yleisoireita (lievä tai uusiva genitaalih herpes, hiiva, bakteerivaginoosi);</p> <p>Kuppaepäily (ho-oireet, kumppanin perusteella tutkiminen, poikkeava laboratoriotulokset);</p>	<p>Kondylooma (hoito ja epäily);</p> <p>Seksitaudin poissulku testauksella (klamydia, gc, HIV, kuppa), oireeton; Herpeslääkäreseptin uusiminen;</p> <p>Genitaalialueen ihosairauden epäily; PReP- lääketarpeen arvio;</p>	<p>Klamydian ja tippurin poissulku virtsasta ja vaginasta kotitestillä;</p> <p>Oikeaan hoitopaikkaan ohjautuminen oikea-aikaisesti;</p>	<p>Mikä on potilaan pääasiallisesti valittama oire/vaiva?;</p> <p>Milloin oire on alkanut?;</p> <p>Millainen on potilaan yleisvointi?;</p> <p>Onko vastaavaa oiretta ollut aikaisemmin?;</p> <p>Miten potilas on hoitanut oireitaan kotona?;</p> <p>Perussairaudet ja lääkitys?;</p>	

## Z Sosiaaliset ongelmat

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<p><b>Pahoimpitely</b></p> <p>Peruselintoimintojen vakava häiriö tai epäily sellaisen kehittymisestä; Väkivallan uhka; Perheväkivalta (Lastensuojelu); Tuore pahoimpitely</p>	<p>Kaikki, joiden oireet/vammat vaativat päivystyksellistä hoitoa (esim. korkea vammaenergia, haavat, murtumat, hammasvammat, huomattavat turvotukset tai hematoomat); Pahoimpitelyvammojen arviointi; Sosiaalipäivystys;; Lasten-/vanhustensuojeluilmoitus; Kriisin hoito; Turva-arvio</p>	<p>Pinnalliset ihonaarmut, hankaumat ja mustelmat; Rikosilmoitukseen vaadittava lääkärintilausunto ja ei yöllistä hoitoa vaativia vammoja. HUOM! Sosiaalipäivystyksen kriisin hoito &amp; turva-arvio, jos potilas jää kotiin yöksi</p>		<p>Pahoimpitelyyn jälkeisten oireiden arvio ja hoito, kun ei akuuttia muutosta voimissa</p>	<p>Ensiapuohjeet oireisiin; Poliisi hoitaa tapauksen tutkimisen, terveydenhuollossa tehdään vammojen arvio ja ammetaan asianmukainen hoito Rikosuhripäivystys, puhelinnumero 0203 16117</p>	<p>Mitä on tapahtunut? Miten? Koska? Onko tilanne jo ohi vai onko edelleen väkivallan uhkaa? Vammamekanismi? Vammaenergia? Millä lyötiin? Millainen yleisvointi on? Millaisia oireita? Koska alkaneet? Ovattoko muutuneet? Onko ommeltavia haavoja? Muita vammoja? Murtuman epäilyjä? Onko vammoja kasvojen alueella? Onko kasvojen luut symmetriset? Onko hengitysvaikeuksia? Kulkeeko ilma molemmista sieraimista (jos iskuja kohdistunut nenään); Onko nenäkuorikko suorassa? Onko turvotusta nenässä? Onko psyykkisen avun tarvetta? Onko potilas perheellinen? Onko alaikäisiä lapsia? Perheväkivaltaa? Onko potilas tietoinen, kuinka hänen tulee toimia juridisesti? THL:n ohje kirjaamisesta väkivaltatapauksissa</p>

Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvittä
<p><b>Raiskaus</b></p> <p>Kaikki raiskaukset ja sen epäilyt, jotta poliisi saa tiedon;</p>	<p>Jos potilas ei halua tehdä rikosilmoitusta, ohjataan uhri päivystykseen henkistä tukea, vammojen varalta tehtävää kliinistä tutkimusta sekä sukupuolitautiinäytteiden (sukupuolitaudit, hepatiitt, hiv) ottoa ja kontrollien ohjelmimista varten;</p> <p>HUOM! Alle 18-vuotiaista tehdään aina lastensuojeluilmoitus ja ilmoitus tapahtuneesta poliisille, vaikka lapsi tai omaiset eivät haluaisikaan tehdä rikosilmoitusta.;</p> <p>Sosiaalipäivystys kriisituen järjestämistä varten;</p> <p>Uhrin ohjaaminen SERI-tukikeskukseen;</p>				<p>Poliisilta voi pyytää poliisin tukihenkilöksi potilaalle rikosilmoituksen tekemiseen ja jatkotutkimuksiin;</p> <p>Rikosuhripäivystys, puhelinnumero 0203 16117;</p> <p>Uhrin ohjaaminen SERI-tukikeskukseen;</p>	<p>Milloin ja missä teko on tapahtunut?;</p> <p>Millainen on potilaan yleisvointi?;</p> <p>Vamman merkit?;</p> <p>Onko rikosilmoitusta tehty?;</p> <p>Perussairaudet ja lääkitys?;</p>
<p><b>Kriisit, esim. perheenjäsenen/läheisen menehtyminen</b></p>	<p>Yhteys sosiaali ja/tai kriisipäivystykseen;</p>				<p><a href="https://www.mielenterveystalo.fi/">https://www.mielenterveystalo.fi/</a>;</p> <p><a href="https://www.terveyskyla.fi/avotalo/apua-ja-tukea/sairastuminen-ja-kriisi/kriisin-vaiheet">https://www.terveyskyla.fi/avotalo/apua-ja-tukea/sairastuminen-ja-kriisi/kriisin-vaiheet</a>;</p>	<p>Perusarjesta selviytyminen (nukkuminen, syöminen);</p> <p>Sosiaaliset kontaktit (tuki itselle/muille perheen jäsenille, lapsille);</p> <p>Onko perheessä aikaisiä lapsia (perheen pärjääminen arjessa);</p>



Hätätilanne – 112	Hoidetaan päivystyksenä	Hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä	Virka-aikana 2–3 vrk kuluessa	Kiireetön ajanvaraus	Puhelinneuvonta – Omahoito / Digitaaliset palvelut	Selvitä
<b>Sosiaaliturvaan liittyvät asiat</b>				Yhteys sosiaalitoimeen virka-aikana;		
<b>Yksin asuminen (kotona pärjääminen)</b>	Peruselintoimintojen häiriöt; Äkillinen / suuri muutos toimintakyvyssä; Sekavuus; Asiakas on vaaraksi itselleen, esim akuutti sekavuustila, eksyminen, ulos jääminen;	Asiakkaan kotona pärjäämistä (perustarpeet) ei voida turvata seuraavaan arkipäivään;		Asiakkaalla pelko kotona pärjäämisestä, mikä aiheuttaa muiden palvelujen runsaan/toistuvan käytön; Yhteys sosiaalitoimeen virka-aikana;	<a href="https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/kaahtyneelle/koti-ja-asuminen">https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/kaahtyneelle/koti-ja-asuminen</a> ;	Miksi asiakas/jäseinen kokee että asiakas ei pärjää kotona? Kuinka nopeasti ja kuinka paljon toimintakyky on muuttunut? Onko uusia oireita? Onko kaatumisia? Asiakkaan asumismuoto, kerrostalo, omakotitalo? Lämmitys, vesi? Liikkuminen? Ruokailu? Kotiin vietäviä palveluja käytössä? Turvallisuutta uhkaavat tekijät? Sosiaaliset kontaktit? Onko potilaalla mielen-terveydenhäiriö, esim. onko pelon takana psykoosia, jolloin tarvitsee psykiatrista ensiapua?



Hoidon tarpeen arviointi sisältää arvion siitä, tarvitseeko potilas välitöntä päivystyshoitoa, muuta kiireellistä hoitoa, kiireetöntä hoitoa, muuta kuin terveydenhuollon apua ja tukea tai ei lainkaan toimenpiteitä. Aikuisten valtakunnalliset yhtenäiset kiireellisen hoidon perusteet antavat työkaluja tähän arvioon. Yhtenäisiä perusteita on ollut kokoamassa laaja työryhmä eri puolilta maata ja eri toimialoilta. Heidän panoksensa on ollut tärkeä julkaisun luonnissa.

Yhtenäinen hoidon tarpeen arvio valtakunnallisesti ja arvion pohjalta tehdyt hoitopäätökset vaikuttavat laaja-alaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden kenttään. Saumaton yhteistyö hätäkeskustoiminnan, ensihoidon, sosiaalipäivystyksen, yhteispäivystyksen sekä kiireellisen ja kiireettömän vastaanotto toiminnan kanssa mahdollistuu yhtenäisillä käytännöillä. Ohjeisto on myös pohja yhtenäisesti toimivalle puhelinneuvonnalle ja kansalaisen itse käyttämiin sähköisiin oirearvioihin.

Internet: [stm.fi/julkaisut](http://stm.fi/julkaisut)

JULKAISUJEN MYYNTI:  
[julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi](http://julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi)

ISSN PDF 1797-9854  
ISBN PDF 978-952-00-5441-0